



Univerzita Palackého v Olomouci

Cyrilometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské sociální práce

Ochrana práv příjemců a poskytovatelů pomoci při začleňování cizinců do českého školského systému

Bakalářská práce

Studijní program

Mezinárodní sociální a humanitární práce

Autor: Barbora Cočevová

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Eva Kubíčková

Olomouc 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně na základě použitých pramenů a literatury uvedených v bibliografickém seznamu.

V Olomouci 30. 4. 2023

Barbora Cočevová

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat vedoucí práce, paní PhDr. Mgr. Evě Kubíčkové za její vedení v průběhu psaní práce. Jsem ráda za připomínky, trpělivost a zpětnou vazbu, kterou mi vždy ochotně poskytla.

Obsah

Úvod.....	9
1 Představení	11
1.1 Vymezení pojmů.....	11
1.2 Popis výchozího stavu.....	12
1.3 Cíl.....	12
2 Rešerše	15
3 Kapitola.....	17
3.1 Antiopresivní přístupy.....	17
3.1.1 Principy antiopresivních přístupů	17
3.1.2 Koncept patření	19
3.1.3 Typy antiopresivních přístupů	19
3.2 Etické hledisko.....	20
3.2.1 Etický kodex sociálního pracovníka České republiky	21
3.2.2 Etika v mezinárodní kontextu	21
3.2.3 Příklady porušování etického chování a dilemata	23
3.2.4 Etická stránka interkulturní práce	26
4 Metody	29
4.1 Sociální práce.....	29
4.1.1 Interkulturní práce.....	29
4.1.2 Metody interkulturní práce	29
4.1.3 Interkulturní pracovník	30
4.2 Mezinárodní sociální práce.....	30
4.3 4.3 Humanitární práce.....	31
5 Sociální politika	33
5.1 Cílová skupina.....	33
5.2 Cíle integrační politiky.....	34
5.3 Nástroje.....	34
5.4 Aktéři	35
6 Legislativa.....	37
6.1 Práva a povinnosti příjemců pomoci.....	37
6.2 Práva a povinnosti poskytovatelů pomoci	38
7 Analýza potřebnosti	39
7.1 Příčiny problému a jeho důsledky.....	40
7.2 Příklady řešení (ČR nebo v zahraničí)	40
7.3 Počet.....	41
7.4 Specifika cílové skupiny	41
7.5 Metody získání dat a vyhodnocení výchozího stavu	42

7.6 Stakeholders	42
8 Cíl projektu.....	43
8.1 SMART	43
9 Analýza potřeb.....	45
9.1 Popis cílových skupin.....	45
9.2 Analýza potřeb cílových skupin	45
9.3 Předpokládaný počet a logika jeho odhadu	46
10 Klíčové aktivity	47
10.1 Podrobný popis klíčových aktivit.....	47
10.2 Harmonogram.....	49
10.3 Vazba na výsledky a výstupy	50
10.4 Vazba na indikátory	52
11 Indikátory splnění klíčových aktivit	55
12 Terénní průzkum.....	59
13 Management rizik	63
13.1 Identifikace předpokládaných rizik	63
13.2 Návrhy preventivních opatření	64
14 Výstupy (hmatatelné a kvantifikovatelné výsledky)	67
14.1 Výsledky (pojmenování změny a kvalitativní přínosy).....	68
14.2 Vazby na indikátory projektu	70
15 Přidaná hodnota Buddy programu	73
16 Harmonogram – Ganttův diagram	75
17 Rozpočet	77
18 Logframe	79
Závěr.....	81
Bibliografie.....	83
Seznam tabulek a grafů	87
Seznam příloh.....	89
Přílohy	91
Anotace.....	93
Annotation	93

Úvod

Přítomnost ukrajinských dětí na školách je v dnešní době velkým tématem naší společnosti. Každého se téma dotýká více či méně a každý má na situaci ukrajinských uprchlíků v České republice jiný názor.

Bakalářská práce na téma ochrana práv příjemců a poskytovatelů pomoci při začleňování cizinců do českého školského systému se zabývá otázkou, jak zajistit efektivní integraci dětí cizinců do školy.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části. Část teoretickou a část praktickou tedy projekt na téma Zavedení Buddy programu na Biskupském gymnáziu ve Žďáru nad Sázavou do konce prvního pololetí školního roku 2023/2024. Každá část se skládá z menších kapitol řazených podle osnovy.

Vzhledem k současné situaci, kdy školy v malých městech čelí nárůstu počtu ukrajinských žáků a studentů, je důležité, aby byli cizinci začleňováni a měli stejné příležitosti jako místní studenti. Zároveň je třeba myslet na větší podporu českých studentů a vzdělávacích institucí. Jednou z možností řešení problematiky je zavedení Buddy programu na škole.

V rámci terénního průzkumu jsem se zaměřila základní školu ve Žďáře nad Sázavou. Školu jsem vybrala jako instituci, kde budu realizovat projekt. Zavedení Buddy programu na Biskupském gymnáziu ve Žďáru nad Sázavou je významným krokem k vytvoření inkluzivního prostředí na škole. Jde o jednu z možností efektivní integrace cizinců do českého školského systému.

1 Představení

1.1 Vymezení pojmů

Téma absolventské práce je Ochrana práv příjemců a poskytovatelů pomoci při začleňování cizinců do českého školského systému. Zaměříme se tedy na práva příjemců, to jsou žáci a studenti cizinci, pak práva poskytovatelů, to jsou pedagogové, čeští spolužáci a další. Abychom se mohli k problematice přiblížit, tak si nejdříve vysvětlíme několik pojmů.

Kdo je to cizinec? Podle zákona o pobytu cizinců na území České republiky je cizincem fyzická osoba, která nemá státní občanství České republiky. (§1, zák. č. 326/1999 Sb.)

Integrace cizinců je podle Dohnalové proces začleňování imigrantů. Postupně se začleňují do struktur a vazeb místních obyvatel a utváří s nimi společenství. Jde o obousměrné a dynamické přizpůsobování, zvykání si na sebe mezi migranty a společností přijímající země. (Dohnalová, 2012, s.9) Samotná integrace má několik úrovní, ale v práci se zaměřím na integraci do Českého školského systému. I když integrace je bohatá v mnoha směrech, můžeme ji popsat z legislativní, psychologické, sociální a etické stránky. Česká vláda vydala usnesení o koncepci integrace cizinců v České republice neboli jak by měla integrace v naší republice fungovat. My se konkrétně zaměříme na integraci ve školství.

V průběhu práce budeme zjišťovat, jestli by mezi možností řešení mohla patřit realizace Buddy programu. Buddy program spojuje studenty cizince s místními studenty. Program zakládá na principů dobrovolnictví a interkulturního dialogu. Prostřednictvím Buddy programu se mohou studenti cizinci snadno začlenit do místní komunity. (The Buddy System, [online]) Buddy může být starší spolužák na škole nebo externista, který tráví s cizincem čas po škole, ve volném čase. Program buddy se využívá i v jiných konceptech, než je integrace cizinců.

1.2 Popis výchozího stavu

V České republice pobývalo k 31.8.2022 přibližně půl milionu občanů třetích zemí. Z celkového počtu všech cizinců na území České republiky navštěvovalo podle MŠMT mateřské školy ve školním roce 2021/2022 asi 12 103 dětí. Na základních školách bylo 30 543 žáků a na středních školách celkem 10 053 žáků. Do počtů se nepočítá přijetí žáků v průběhu roku v důsledku uprchlické vlny z Ukrajiny. (Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců, 2022, s.6) Ve školním roce 2022/23 bylo přijato do škol dalších 67 316 dětí z Ukrajiny, které získaly dočasnou ochranu (stav ke dni 19. 9. 2022). (Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců, 2022, s.6–7) Čísla se v průběhu roku mohou měnit.

Při terénním průzkumu, praxích a rešerši zdrojů, jsem se zjišťovala potřeby cílové skupiny, jaké metody se využívají v praxi, s jakými problémy se děti cizinci na školách setkávají, a na které školy by bylo potřeba podpořit. Zaměřila jsem se na Žďár nad Sázavou, odkud pocházím. Město je součástí kraje Vysočina. Kraj Vysočina není na vysokých příčkách počtu cizinců na školách, ale s uprchlickou vlnou z Ukrajiny se musely školy vypořádávat s nástupem ukrajinských dětí bez žádné zkušenosti. Tak tomu bylo na školách ve Žďáru nad Sázavou, kde jsem dělala terénní průzkum neměly žádné zkušenosti. Když porovnáme situaci z loňského roku, ta se po roce situace na školách samozřejmě změnila k lepšímu. Na většinu žďárských základních škol dochází několik ukrajinských žáků. Školy si postupem času vytvořily systém, který funguje tak, aby z něj děti majoritní i minoritní skupiny co nejvíce čerpały. Např. Základní škola Palachova má k dispozici psychologickou pomoc pro ukrajinské děti a asistenci v ukrajinském jazyce. Služby děti využívají podle potřeby.

1.3 Cíl

Obecná formulace cíle práce byla najít způsob, jak efektivně začlenit cizince do českých škol bez omezení práv jejich a práv poskytovatelů pomoci. Po zmapování situace v České republice jsem se zaměřila nejdříve na město Žďár nad Sázavou jako celek. Nakonec jsem si vybrala pouze Biskupské gymnázium. Tuto instituci jsem si zvolila proto, že se na školu hlásí noví ukrajinští studenti a škola zatím nemá existující program, který by pomáhal cizincům v začleňování. Takže přesná formulace cíle je najít způsob, jak efektivně

začlenit ukrajinské studenty na Biskupském gymnáziu ve Žďáru nad Sázavou bez omezení práv jejich i práv poskytovatelů pomoci.

2 Rešerše

Součástí absolventské práce je rešerše vhodných zdrojů a výzkumů na téma ochrana práv příjemců a poskytovatelů pomoci při začleňování cizinců do českého školského systému. K uskutečnění vyhledávání jsem uplatnila postup vytváření rešeršních otázek a klíčových slov, které jsem později, pomocí metody PICO, využila při samotném vyhledávání zdrojů.

Klíčová slova:

- cizinci/foreigners
- integrace do škol/integration in schools
- Česká republika/Czech Republic

Pro vyhledávání jsem si zvolila databázi EBSCO. Na úvod jsem zadala dotaz foreigners AND integration in schools AND Czech republic a došla jsem k 2 636 zdrojům. Výběr jsem se pokusila zmenšit zadáním dotazu AB foreigners AND integration in schools AND foreigners a vyšlo mně 43 zdrojů. Protože část zdrojů byla ve výsledcích dvakrát, tak jsem zkusila zadat dva další dotazy, až vyšlo při vyhledávání 15 zdrojů. Rešerše v databázi EBSCO byla provedena 20. února 2023.

Další rešerše probíhala na stránkách knihovny univerzity, na webových stránkách organizace Meta, InBáze, MPSV, MŠMT a MV. Další zdroje jsem vyhledávala v prezentacích vyučujících a osobně v knihovnách, se zaměřením převážně na práci s menšinami, integraci cizinců a interkulturní práci. Část zdrojů mně doporučila vedoucí absolventské práce PhDr. Mgr. Eva Kubíčková.

3 Kapitola

Nejprve si představíme teoretický aspekt sociální práce s cizinci, tedy využití antiopresivních teorií používaných při práci s cílovou skupinou. Antiopresivní přístupy mohou pomoci sociálním pracovníkům porozumět kulturním rozdílům a najít způsoby, jak pracovat s jednotlivci, v našem případě s dětmi – cizinci, a poskytnout účinnou podporu.

3.1 Antiopresivní přístupy

Přístupy pracují s opresí neboli útlakem. To představuje strukturální nevýhodu. V sociální práci můžeme hovořit o znevýhodnění určitých skupin. (Dohnalová, 2014, s.66) Tyto skupiny mohou být diskriminovány na základě rasy, pohlaví, postižení, sociální třídy, sexuální orientace a dalších faktorů. My se budeme bavit o diskriminaci rasové, náboženské a kulturní. Jsou to druhy diskriminace, které jsou předpokládány u naší cílové skupiny dětí cizinců.

Redukovat diskriminaci pomocí antiopresivních přístupů je jejich stěžejním cílem. Antioprese se snaží diskriminující vztahy nahradit vztahy rovnoprávnými. Ty pak umožňují jednotlivcům a skupinám při jejich realizaci a vyjádření se ke svým potřebám. Antiopresivní rysy při diagnostice klientovi situace znamená, že vnímáme diskriminaci jako základní rys klientovy situace. Podle Dohnalové lze opresi odstranit nebo naopak posílit. (Dohnalová, 2014, s.67)

3.1.1 Principy antiopresivních přístupů

Navrátil antiopresivní přístupy staví na třech imperatívech, které je důležité znát. Je to spravedlnost (justice), rovnost (equality), spoluúčast (participation). (Thompson in Navrátil, 2001, s.238) Princip spravedlnosti je předpoklad, že s každým bude nakládáno podle jeho práv. Nebudou nikomu práva omezována ani odpírána. Děti cizinců mají právo na vzdělání, některé dokonce povinnost docházet do školy a plnit tak povinnou školní docházku. Odkaz na legislativu v kapitole zabývající se právní úpravou související s tématem integrace cizinců do škol. Neměly by být diskriminovány kvůli své rase, náboženskému vyznání apod.

Ve vztahu škola a cizinec by škola neměla nijak znevýhodňovat cizince ve srovnání s českými studenty. Pokud tedy dítě nemluví plynule česky, měla by škola poskytnout pomoc mimo běžný vzdělávací rámec nebo přidělit dítěti asistenta a určitě komunikovat s rodiči o tom, co se děje.

Princip rovnosti klade důraz na rovné šance a možnosti s individuálním přístupem. Rovnost neznamená, že nakládat s každým stejně má za výsledek rovný přístup. Člověk s fyzickým postižením může potřebovat mnohem více péče než člověk fyzicky zdravý. Proto je důležité brát v potaz specifické potřeby každého individuálně. Automaticky dítě, které nemluví česky nemůže být ve škole stejně hodnoceno jako dítě české. Výuka by se tím ale neměla zpomalovat. S fungujícím a jednoduchým systémem by z koexistence mohly být obohaceny obě strany.

Větší informovanost o kontroverzních tématech je často klíčem k větší toleranci a porozumění problematice. V České republice fungují neziskové organizace, které dělají osvětu na školách formou workshopů apod.

Princip spoluúčasti lze využít v různých oblastech, jako je vzdělávání, politika atd. Spoluúčast je důležitou součástí procesu poskytování služeb, která předpokládá zapojení klientů do plánování, koordinace a hodnocení služeb. To vytváří příležitost pro posílení postavení klientů a vytváří předpoklady pro to, aby poskytované služby skutečně odpovídaly jejich potřebám. Na začleňování dětí do škol by se měli podílet i rodiče, aby věděli, co se s jejich dětmi děje. Zapojit můžeme spolužáky ve třídě nebo starší a zkušenější studenty v podobě buddy programu nebo jen v rámci volnočasových aktivit. Klíčová je komunikace s cizineckými studenty a žáky. Ptát se jich, co by jim pomohlo v překonání jejich nesnadných situací. Na některých základních školách fungují pro ukrajinské žáky ukrajinští psychologové a asistenti. Zapojit tak členy komunity cizinců, aby se pomoci osobně účastnili.

Navrátil zmiňuje ještě jeden princip. Tím je zmocňování (empowerment) klientů. Při zmocňování se pracovník snaží podpořit klienta v nabytí znalostí a dovedností, které mu pomohou k větší samostatnosti a lepšímu životu. Jde o převzetí kontroly nad vlastním

životem. Empowerment je vhodný pro práci s opresí a diskriminací. (Navrátil, 2001, s.239)

Když jsou studenti cizinci podporováni k větší samostatnosti a pomáháme jim budovat jejich kapacitu, tak budou aktivnější a motivovanější ve škole a lépe se začlení do kolektivu. V případě, že si škola dá záležet na podpoře empowermentu u svých studentů, tak tím maximálně přispějí k vytváření inkluzivního prostředí na škole. Buddy program hovoří o zmocňování domácích studentů. Když je povedeme k převzetí vlastní zodpovědnosti, tak se budou více snažit a potěší se osobním úspěchem, pokud vše proběhne, jak má.

3.1.2 Koncept patření

Představíme si koncept patření (belonging). Pro migranty je důležité zažít přijetí, bezpečí a důvěru, protože se často cítí být ztraceni, nezačlenění, neidentifikují se s kulturou a společností nové země, strádají nedostatkem sociálních vazeb, protože nové nenavazují a staré ze země původu postupně zanikají. (Dohnalová, 2014, s.69)

Tento koncept platí pro každého, a tak se dokážeme vžít do situace ukrajinského studenta, který přijde do třídy plné studentů českých. Integrace v podobě Buddy programu, tak pomůže studentům cizincům navázat kontakt a vytvořit vztah se studentem místním. Pokud jde o dítě, pro které je nesnadné fungovat v novém prostředí, tak Buddy program pro něj může být klíčovým při začlenění do místní komunity.

3.1.3 Typy antiopresivních přístupů

Existuje několik typů antiopresivních přístupů. Pokud jde o problematiku cizinců do škol, podíváme se na tři příklady těchto přístupů. Jde o asimilační přístup, liberální pluralismus a kulturní pluralismus.

Asimilace je postupné včleňování jedné kultury do druhé. (Brouček in Průcha, 2010, s.56) V asimilačním přístupu se předpokládá, že se imigranti přizpůsobí dominantní společnosti, do které vstoupí. U některých cizinců může akulturace nastat, když má člověk potíže tzv. zapadnout. Sociální pracovníci pomáhají klientům využívat dostupné

zdroje k co nejefektivnějšímu provádění úprav. (Navrátil, 2001, s.240) Ve škole to znamená podporovat žáky, kteří se z různých důvodů nemohou sami zapojit do skupin. Neexistuje sounáležitost, kde se studenti necítí být přijímáni. Jedním z možných řešení je interkulturní asistent pro cizince nebo povzbuzování českých dětí k aktivní účasti na pomoci atd. Pro zahraničního studenta je důležité zohlednit jeho potřeby a zachovat jeho identitu. Proto může být celý proces poněkud zdlouhavý.

Liberální pluralismus se zabývá rovnými příležitostmi. Všichni by měli mít možnost využívat stejné spektrum služeb. Ve škole by se se všemi mělo zacházet stejně. (Navrátil, 2001, s.240) Tady narážíme na princip rovnosti, protože rovný přístup není stejný přístup. Rovný přístup je upravován podle individuálních potřeb. Je tento přístup dostatečně nediskriminující? Proto se podle Navrátila bere zvláštní zřetel na výchozí podmínky znevýhodněných skupin. (Navrátil, 2001, s.240) To znamená, že když české dítě s poruchami učení má různé výhody ve výuce, tak by např. i ukrajinské děti měly mít právo na asistenta, delší čas na slohové práce, toleranci chyb v českém projevu a další.

Poslední typ, který představím, je kulturní pluralismus. Jde o přesvědčení, že v jedné společnosti spolu koexistuje více etnických skupin, i přes to, že si každá skupina zachová své kulturní charakteristiky. (Navrátil, 2001, s.240) Kulturní pluralismus je spíše opakem asimilačního přístupu. Zde se vyzdvihují naše odlišnosti a přijímají se jako normální projev kulturní diverzity.

Zde opět narážíme na koncept patření. Pokud se ve škole respektují kulturní rozdíly a rozmanitost, mohou se cizinci cítit více přijatí. Ovlivní to jejich motivaci k učení, angažovanost ve výuce a volnočasových aktivitách, což kladně ovlivní i začlenění do společnosti.

3.2 Etické hledisko

V návaznosti na teorie se podíváme na téma z morálního pohledu. Etika je důležitým aspektem sociální práce nejen v praxi při práci s cizinci. Pracovníci mají k dispozici např. Etický kodex sociálního pracovníka České republiky, Listinu základních práv a svobod a další dokumenty, kterými se mohou řídit při výkonu jejich často eticky náročné práce.

3.2.1 Etický kodex sociálního pracovníka České republiky

Pro sociálního pracovníka je stěžejním průvodcem morálního hlediska práce Etický kodex sociálního pracovníka České republiky. Kodex navazuje na zásady etiky sociální práce vytvořené Mezinárodní federací sociální práce a vychází převážně z Listiny základních práv a svobod, ze Všeobecné deklarace lidských práv a ze zákona č.108/2006 Sb. o sociálních službách. V kodexu se dočteme o hodnotách práce, zodpovědnosti pracovníků, problémech a dilematech sociální práce, jak k nim přistupovat a v neposlední řadě hovoří o závaznosti samotného etického kodexu. Kodex pracovníkovi může sloužit jako vodítko správného postupu jeho práce. (Etický kodex [online])

Hodnoty kodexu dotýkající se integrace cizinců do školského systému jsou např. sociální změna, sociální rovnost a mezilidské vztahy. (Etický kodex [online]) Sociální změna nastává, kdy uzavřené společenství vytváří pro cizince nový systém, aby v něm žák cizinec mohl fungovat. Sociální rovnost může být mezi cizincem a jeho spolužáky, kde je dynamika moci vyrovnaná. Jde zároveň o rovnost příležitostí, jak jsem uvedla v části antiopresivní přístupy a tři základní imperativy, do kterých patří právě rovnost, spravedlnost a spoluúčast. (Navrátil, 2001, s.238) Vznikají přátelské vztahy bez diskriminace na základě barvy pleti, náboženského vyznání, odlišného jazyka apod.

Pokud vezmeme v úvahu hodnoty ukrajinské skupiny, je zde podle Šiškové vyšší míra náboženského cítění. Ukrajinci jsou zároveň patriotičtější a vnímání své země vidí spíše zkresleně než reálně. (Šišková, 2001, s.87)

3.2.2 Etika v mezinárodní kontextu

Na globální úrovni sociální práce bych uvedla Mezinárodní federaci sociálních pracovníků (IFSW). IFSW je celosvětová organizace zastupující sociální pracovníky. Federace usiluje o sociální spravedlnost, bojuje za inkluzivní, udržitelný sociální rozvoj skrze propagaci osvědčených postupů sociální práce, zapojení se do mezinárodní spolupráce a obhajuje lidská práva. (IFSW [online]) Jedním z lidských práv je právo na vzdělání. (LZPS [online])

K hodnotám a principům se vyjadřuje globální definice sociální práce. Říká, že jde o profesi založenou na praxi, ale hlavně podporuje sociální změny, rozvoj a sociální soudržnost. Dále uvádí principy jako sociální spravedlnost, lidská práva a další. Definice byla schválena právě valnou hromadou Mezinárodní federací sociálních pracovníků v roce 2014. (IFSW [online])

Z humanitárního pohledu se podíváme na The Sphere Handbook. Zkušení humanitární pracovníci vytvořili příručku pro své méně zkušené a budoucí kolegy. Příručka představuje standardy, zásady, tipy a praktické pokyny pro poskytování účinné humanitární pomoci. Dnes se můžeme podívat na Ukrajinu, kde humanitární pracovníci využívají Sphere v praxi. Nezisková organizace RedR UK, organizuje online školení, jak používat Sphere příručku právě na Ukrajině, aby docházelo ke kvalitnější a efektivnější pomoci. Posláním organizace RedR je globálním budování kapacit různých komunit zasažených katastrofami. (RedR [online])

Ve Spheru se přímo nedočteme o integraci cizinců do českého školství, ale vysvětluje důležitost vzdělávání dětí v průběhu krize a uplatňování jejich práv. Jednou z kapitol příručky jsou principy ochrany. Celkem jsou čtyři, ale my si představíme pouze druhý a čtvrtý princip.

Princip č. 2 - Zajistit lidem rovný přístup k pomoci podle jejich potřeb a bez diskriminace. (The Sphere Handbook [online]) Zajištění rovného přístupu k pomoci podle potřeb a bez diskriminace je zásadní pro úspěšnou integraci cizinců do českých škol. Často se stává, že cizinci, zejména ti s omezenými jazykovými schopnostmi, čelí diskriminaci a nedostatečnému přístupu k vzdělávacím zdrojům a podpoře.

Pro zajištění rovného přístupu je důležité poskytnout cizincům odpovídající jazykovou podporu. Ta může zahrnovat například tlumočení, zajištění interkulturních asistentů nebo učitelů s odborným výcvikem. Učitelé jsou pak schopni efektivně komunikovat s cizinci a porozumět jejich potřebám.

Dále je důležité zajistit, aby byly vzdělávací zdroje a materiály přístupné všem, bez ohledu na jejich kulturní pozadí a jazykové schopnosti. To zahrnuje například překlady

učebnic a materiálů do mateřských jazyků dětí a zpřístupnění online zdrojů, které pomohou při výuce.

Cizinci by neměli být diskriminováni kvůli svému původu, náboženství nebo kulturnímu původu. Znamená to vytvoření bezpečného a inkluzivního prostředí pro všechny studenty, kde jsou respektovány rozdíly a podporováno vzájemné porozumění. Vytváří se tím prostředí, kde jsou cizinci schopni úspěšné integrace, a tak dosáhnout svého potenciálu.

Princip č. 4 - Pomáhat lidem získat jejich práva. (The Sphere Handbook [online])
Ať v sociální, mezinárodní sociální nebo humanitární práci pomáháme klientům v ochraně jejich práv. Každý má právo na kvalitní vzdělání dle Listiny základních práv a svobod. Práva cílové skupiny více popíšu v kapitole legislativa.

V praxi to může znamenat například zajištění kvalifikovaných učitelů, kteří jsou schopni efektivně komunikovat s cizinci a porozumět jejich potřebám. Dále zajištění přiměřené jazykové podpory pro cizince. Vytvoření bezpečného a inkluzivního prostředí pro všechny studenty, kde jsou respektovány rozdíly a podporováno vzájemné porozumění. To může napomoci k rozvoji tolerance a k vytvoření prostředí, kde jsou cizinci přijímáni bez ohledu na svůj původ a kulturní pozadí.

Další subjektem humanitární pomoci ve spojení se vzděláváním je INEE (Inter-agency Network for Education in Emergencies). Jde o mezi agenturní síť, která se stará o vzdělávání v době různých krizí. Tato síť vytváří vize a cíle pro lepší vzdělávání. Mezi priority patří např. zajištění globální propagace a posílení kapacit, aby bylo poskytnuté kvalitní, relevantní a bezpečné vzdělání pro všechny. (INEE [online])

3.2.3 Příklady porušování etického chování a dilemata

Na základě průzkumu jsem došla k několika příkladům porušování etického chování během integrace cizinců do českého školského systému. Z osobních rozhovorů a praxí jsem se dozvěděla, že např. cizinecké děti nejsou ve škole dostatečně podporované. Učitelé je nechají projít sotva projít za dostatečně, ale děti tak mají velmi malou šanci v přijetí na střední školy apod. Vina není nutně na straně školy ani pedagogů. Učitelé jsou

často vyčerpání nad své možnosti i s českými dětmi. Pedagogům chybí odborná kvalifikace v oblasti práce v multikulturním prostředí. Navíc chybí komunikace mezi školou a rodiči např. z důvodu jazykové bariéry.

Děti a jejich rodiny často nejsou srozuměny s možnostmi podpory jazykového vzdělávání. V menších městech jsou malé nebo žádné možnosti pro podporu cizinců na školách. Školy a učitelé nevědí, jak s cizinci pracovat. Podle České školní inspekce byly v kontextu uprchlické vlny z Ukrajiny kapacitní problémy na školách, prostorové i personální. Téměř všechny školy spolupracovaly a přijaly aspoň nějaká opatření na podporu ukrajinských dětí. Ke komunikaci jsou využívány např. i mobilní telefony. Inspekce zjistila, že na více jak polovině škol se ukrajinské děti účastní české i ukrajinské výuky, která probíhá distanční formou. Mnoho dětí tak bylo příliš vyčerpáných, proto se v některých případech začaly odhlašovat z české výuky. (Průběžná zpráva o integraci a vzdělávání ukrajinských dětí a žáků, 2022, s.10)

Mezi dilemata integrace cizinců do škol tedy patří diskriminace, jazyková bariéra, dynamika moci a další. Diskriminace nastává, když na školách dochází k separaci, nepochopení a žáci nenavazují vztahy, což je v dětském věku a dospívání poměrně traumatizující zkušenost. Důvodů může být několik, ale často dochází i k nepochopení majoritní skupiny, kdy české děti nerozumějí, co se kolem nich děje. Nedokážou vyhodnocovat situace, nemají zkušenosti a rodiče jim doma nic nevysvětlí. Rodiče tak mají klíčovou roli v tom, aby svým dětem vysvětlili, že rozdíly jsou součástí společnosti a že je třeba je respektovat a porozumět jim. S tím ale nemůžeme úplně počítat. Proto by pedagogové měli aktivně pracovat na tom, aby se děti seznámily s různými kulturami a aby byly vytvořeny příležitosti pro setkání a sdílení zkušeností mezi dětmi z různých kulturních pozadí.

Jazykové bariéry jsou často hlavním faktorem toho, že děti mají potíže ve škole. Co se týče ukrajinského dítěte, náš jazyk má podobnosti, ale třeba vietnamské děti se musí úplně ztrácet. Podle PAQ research děti stále bojují s českým jazykem. Mají tak menší šance pro přijetí na střední školy. (PAQ, 2023, s.7)

Rozložení moci neboli dynamika moci, kdy nás jako první napadne, že děti uprchlíků jsou šikanovány. Během stáže v Bratislavě jsem zjistila, že uprchlické děti jsou

šikanované, ale dochází bohužel i k šikaně ze strany minoritní skupiny. Deprivované děti propadnou buď absolutní stagnaci nebo agresi. Nejde však ukazovat prstem, protože na každé škole vznikají odlišné situace. Dochází samozřejmě i k velmi pohodové integraci. Jde však o to, aby se jedna skupina nepovyšovala nad tu druhou.

Kulturní diverzita je výsledek toho, že každá kultura je prostě odlišná. Vnímáme rozdílně pojmy jako rodina, víra, práva, postavení, chování apod. S ukrajinskou kulturou můžeme najít podobnosti v jazyku, s národností vietnamskou se podobnosti hledají trochu složitěji. Stále jsme pouze lidské bytosti se stejnými fyzickými, psychickými a spirituálními potřebami. Kulturní rozdíly můžeme lépe absorbovat, pokud si uvědomíme každý aspekt naší osobnosti.

Velké vyčerpání pedagogů a nedostatečná personální kapacita může být důvodem, proč školy nechtějí podporovat integraci cizinců. Problémem není odpor k pomoci, ale spíše nedostatečně vyškolení učitelé, velké pracovní vyčerpání, ale i důvody finanční. Učit české děti je také dřina, tak proč by pedagogové měli trávit volné večery péčí o zahraniční studenty a jejich potřeby? Česká školní inspekce zmiňuje ve své zprávě o integraci a vzdělávání ukrajinských dětí obavy škol o své pedagogy, jejich motivaci a well-being. (Průběžná zpráva o integraci a vzdělávání ukrajinských dětí a žáků, 2022, s.11)

Školy, které přijímají zahraniční studenty, by proto měly mít efektivní systém práce s cizinci a být vybaveny výukovými materiály pro podporu učitelů ve výuce. Zároveň je důležité si uvědomit, že učitelé jsou zodpovědní za vzdělání všech svých žáků, ať už českých nebo zahraničních. Pokud se školy o zahraniční studenty nebudou zajímat, budou diskriminováni, to může vést k neúspěchu a porušování jejich práv.

Vzhledem k tomu, že výuka cizinců může být náročná, musí být školy vybaveny odpovídajícími zdroji a pedagogové musí být ochotni tuto zátěž zvládnout. Vzdělávací instituce mohou například nabízet speciální kurzy pro pedagogy vyučující cizince nebo podporovat zkušenější kolegy. Kromě toho by pedagogové měli být povzbuzováni k vzájemné spolupráci, aby se mohli navzájem podporovat a sdílet své zkušenosti. Řešením může být i přítomnost interkulturních asistentů vyškolených pro práci v multikulturním prostředí.

3.2.4 Etická stránka interkulturní práce

Významným nástrojem pro řešení problematiky integrace cizinců obecně, ale i integrace do škol, je interkulturní práce, kterou si představíme blíže v kapitole metody sociální práce. Pevnou součástí interkulturní práce je etika při výkonu praxe.

Etická práce interkulturního pracovníka se dotýká životních témat a může být náročná. V knize Formování profese interkulturní pracovník/pracovnice se dočítáme, že pokud pracovník nemá zpracovaný vztah mezi osobními postoji, hodnotami a náplní profese, tak není ani schopen práci eticky vykonávat. Je důležité, aby pracovník měl jasno v tom, jakými hodnotami se řídí a jakými postoji k tématům jako jsou život, smrt, sex a věrnost přistupuje. (Dohnalová, 2014, s.54) Otázka zní, jestli je vůbec důležité, aby pracovník osobně souhlasil s vykonávanou službou a jejím posláním? Stačí pouze profesionální přístup? Pracovník musí být totiž schopen respektovat odlišné názory a postoje klientů a nevnucovat své názory vlastní. Etická práce zahrnuje také schopnost řešit náročné otázky a situace s respektem k všem zúčastněným stranám.

Etika v interkulturní pracovní praxi má zásadní význam pro uznání legitimacy profese. Interkulturní zaměstnanec musí být otevřený, schopný komunikovat s lidmi z různých kultur, fungovat v obou systémech, jejich i v našem a dodržovat profesní směrnice společnosti. (Dohnalová, 2014, s.70) Podle etického kodexu je pracovník odpovědný zaměstnavateli, zákazníkovi a my si můžeme s celým svým svědomím říct, zda odvedl kvalitně odvedenou práci.

Hodnoty jsou zakořeněny v antiopresivních přístupech a dalších ideologických výchozích bodech pro mezikulturní práci. Patří mezi ně lidská důstojnost, tolerance, solidarita, respekt, spravedlnost a rovnost, sociální soudržnost a důvěra, účast a závazek a naděje. (Dohnalová, 2014, s.70-72) Hodnoty jsou důležité nejen v mezikulturní práci, ale i v mezilidských vztazích obecně, protože pomáhají vytvářet a udržovat zdravé a pozitivní vztahy mezi lidmi z různých kultur. Jsou základem pro vytvoření inkluzivní a harmonické komunity, která přijímá a respektuje odlišnosti. Pokud tyto hodnoty nejsou respektovány, může to vést ke konfliktům, jako je diskriminace, marginalizace a vyloučení z cizí společnosti.

Respektování těchto hodnot také pomáhá vytvářet prostředí, ve kterém se každý může učit a růst. Umožňují tak výměnu myšlenek, zkušeností a názorů. Podporuje se dialog, porozumění a obohacování mezi různými kulturami. Umožňuje vytvářet nové, inovativní nápady. Lidé se pak cítí respektováni a mohou naplno využít svůj potenciál. Zejména v oblasti vzdělávání je důležité vytvořit prostředí, které podporuje rozmanitost a vzájemné porozumění, což může vést k lepšímu učení a rozvoji všech studentů.

4 Metody

4.1 Sociální práce

V této kapitole se seznámíme interkulturní práci jako s jednou z metod sociální práce s cizinci konkretizovanou na integraci cizinců do českých škol. Představíme si její cíle, činnosti, způsoby. Jak vypadá role interkulturního pracovníka v praxi a jaké jsou jeho charakteristiky. Vysvětlíme si propojení začleňování cizinců do škol s mezinárodní sociální prací a humanitární prací.

4.1.1 Interkulturní práce

Dle Dohnalové slouží interkulturní práce jako podpora migrantů. Posiluje přátelské soužití ve společnosti. (Dohnalová, 2014, s.48) Interkulturní práce by měla být nedílnou součástí vzdělávacích programů na školách, kde pracují s cizinci. Podpoříme tak ukrajinské děti, aby se lépe začlenily do kolektivu na nové škole.

Příkladem cílů interkulturní práce je odbourávání negativních stereotypů, které většinou vychází z nedostatečné znalosti a předsudků. (Dohnalová, 2014, s.75) S tím se můžeme setkat i na školách, kde dospívající žáci a studenti přebírají názory svých rodičů nebo jiných vzorů. Dalším cílem je komunikace mezi migranty a institucemi se zajištěním rovného přístupu k právům. (Dohnalová, 2014, s.75) Pro cizince je potřebná výuka českého jazyka, aby byli schopní fungovat ve výuce a větší informovanost o jejich právech a možnostech.

4.1.2 Metody interkulturní práce

Mezi nástroje interkulturní práce patří facilitace, komunikace a interkulturní mediace. Facilitace by měla usnadnit komunikaci, vyjasnění témata klientů a pomoc s hledáním řešení. V praxi to může být například při jednání s institucemi. (Dohnalová, 2014, s.54-55) V podstatě jde o hledání společného cíle pro všechny zúčastněné strany.

Interkulturní mediace slouží k zabránění konfliktů minoritní a majoritní skupinou, slouží k vzájemnému sblížení, ke komunikaci, pochopení, dobrému soužití a vytvoření

přátelské fungující komunity. Vyzdvihuje kulturní diverzitu a její pozitivní aspekty. (Dohnalová, 2014, s.55) Tímto způsobem dochází minimálně k větší toleranci a v ideálním případě dochází k lepšímu soužití a vzájemnému obohacení. Proto je mediace účinným prvkem začleňování dětí cizinců do škol.

Při interkulturní komunikaci musí pracovník znát konkrétní gesta a jejich význam. Pracuje s kulturními rozdíly od víry přes hodnoty až po prostá gesta každodenního života. (Dohnalová, 2014, s.55) Pokud pracovník nezná význam slov, je dobré se doptávat. Cizinci tak vycítí, že se o ně zajímáte a rádi vysvětlí, co je v jejich kultuře zvykem. To platí i ve školním prostředí. Studenti se přestanou ostýchat a rychleji se zapojí do kolektivu.

4.1.3 Interkulturní pracovník

Mezi role interkulturního pracovníka patří: zprostředkovat, poradit, propagovat a usnadňovat. Zprostředkovat dialog mezi minoritní a majoritní skupinou, aby spolu lépe a snadněji komunikovaly. Poradit institucím, jak komunikovat s minoritní skupinou a naopak. Pomáhat cizincům ve vyhledávání a využívání potřebných služeb. (Dohnalová, 2014, s.75) Využití interkulturního pracovníka na školách může pomoci k vytvoření inkluzivního prostředí.

Činnosti, které interkulturní pracovník vykonává jsou založeny na samostatnosti. Co bych ve školním prostředí zdůraznila je podpora přátelského soužití všech zúčastněných stran, mapování potřeb nejen cizinců, ale celé komunity, takže můžeme hovořit o škole. Pomáhá překonávat jazykové bariéry. Rodiče potřebují tlumočnicka na rodičovské schůzky nebo pro jakoukoliv jinou komunikaci se školou. (Dohnalová, 2014, s.74)

4.2 Mezinárodní sociální práce

Mezinárodní sociální práce je podle Coxe a Pawara zaměřená na vzdělávání a praxi na globální, ale i místní úrovni. Upřednostňuje se implementace různých postupů před nadvládou jedné země. Přístup k praxi založený na perspektivách jako je ekologická

perspektiva, perspektiva lidských práv a tak dále. Jde o individuální a zároveň kolektivní well-being. (Cox a Pawar, 2012, s.30)

Podle Healyové má mezinárodní činnost čtyři dimenze. Je to domácí praxe a její prosazování, mezinárodní profesionální výměna, mezinárodní praxe, rozvoj mezinárodní politiky a její prosazování. (Healy, 2001, s.7) Mezinárodní praxe závisí na propojení mezinárodních znalostí se sociální prací. (Healy, 2001, s.10) Takže pracovník zná zahraniční systémy, právní normy apod. Sociální práce v mezinárodním měřítku vyžaduje do jisté míry interkulturní kompetence, aby mohli sociální pracovníci fungovat s lidmi z různých kultur. Pokud hovoříme o integraci cizinců do škol, tak se můžeme inspirovat v zahraničí nebo naopak vyučovat s využitím příslušných metod přizpůsobených podmínkám dané země.

4.3 Humanitární práce

Humanitární práce se obecně myslí pomoc a opatření určená k záchraně životů, zmírnění utrpení a zachování a ochraně lidské důstojnosti během krizí a přírodních katastrof způsobených člověkem a po nich, jakož i k prevenci a posílení připravenosti na výskyt takových situací. (INEE [online]) Součástí může být i sociální práce se zaměřením na začleňování cizinců do škol.

Z pohledu humanitární práce se můžeme při poskytování pomoci opírat o příručku pro humanitární pracovníky The Sphere Handbook. Sphere uvádí minimální standardy pro vzdělávání v oblasti připravenosti (preparedness), reakce (response) na potřebu a obnovy (recovery). (The Sphere Handbook [online]) Tyto body pomáhají aktérům pomoci v oblasti vzdělávání poskytnout bezpečné, relevantní a kvalitní vzdělávání všem lidem postiženým krizí. V našem případě je to reakce na válku na Ukrajině, kdy se ukrajinským dětem snažíme zajistit přístup ke kvalitnímu vzdělání a začlenění do kolektivu.

Podle Spheru je součástí poskytování pomoci vytvoření prostředí, kde budeme pomoc vykonávat. V kontextu vzdělání to může znamenat postavení školy, zaměstnání učitelů atd. U nás to bude spíše vypadat jako vytvoření funkčního systému pro ukrajinské děti na školách. Dále podpora inkluze, aby nikdo nebyl diskriminován. V každé oblasti

pomoci se stanovují cíle, které se v průběhu poskytování pomoci snaží aktéři humanitární pomoci dosáhnout. (The Sphere Handbook [online])

Konkrétním příkladem je, když na základní škole ve Žďáru nad Sázavou, kam za posledních 10 let nedocházel ani jeden žák s odlišným mateřským jazykem přišlo ze dne na den 50 ukrajinských žáků s minimální nebo žádnou znalostí českého jazyka. Škola nebyla vůbec připravená, ale snažila se okamžitě reagovat na daný problém.

Do budoucna může při potencionální další uprchlické vlně využít již osvědčený systém. Tak bude mít škola splněný bod připravenosti. Kladná reakce na uprchlickou vlnu z Ukrajiny proběhla v pořádku. Opět se vyplatí využívat osvědčené metody s menšími individuálními odchylkami a obnovu bude spíš řešit škola X na Ukrajině, jejíž žáci se rozhodli pro odchod do jiné země, a kdo ví, jestli se vrátí zpět. Na základní škole Palachova ve Žďáru nad Sázavou se většina rodin ukrajinských žáků vyjádřila, že chtějí zůstat v České republice, ale vyjádření se mohou časem změnit.

5 Sociální politika

V této kapitole si představíme integraci cizinců do škol v souvislosti se sociální politikou. Sociální politika a povaha jejích cílů je podle Tomeše buď systémová nebo instrumentální. Instrumentální povaha cílů se zaměřuje na využívání sociálních programů jako nástrojů pro dosažení jiných cílů než sociálních. Příkladem jsou politické strany. Systémové cíle se snaží o rozvoj sociálních subjektů a vytváření strategií k řešení sociálních problémů. (Tomeš, 2010, s.137-138) Příkladem je Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců, který vláda České republiky každoročně schvaluje. Vydává usnesení představující náhled do integrace cizinců a popisuje její aktuální stav v České republice. V rámci každé oblasti začleňování navrhuje příslušná ministerstva opatření, která by napomohla k řešení problémů v průběhu integrace do české společnosti.

Integrace se zabývá začleňováním cizinců tak, aby mohli fungovat ve společnosti, do které přišli. Začleňování cizinců je velmi komplexní téma. My se pohybujeme na území vzdělávacích institucí, ale konkrétně řešíme integraci cizinců do českého školského systému. I když je integrační politika v oblasti vzdělávání úzce propojená se vzdělávací politikou, která se stará o kvalitu vzdělání pro všechny, tak se zaměříme pouze na integrační politiku. Představíme si cílovou skupinu, cíle, nástroje a aktéry integrační politiky.

5.1 Cílová skupina

Cílovou skupinou koncepce integrace cizinců jsou na prvním místě občané třetích zemí (tj. země mimo EU) pobývajících na území České republiky legálně. Do cílové skupiny patří občané EU (občané členských států Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska) a osoby z Ukrajiny s udělenou dočasnou ochranou. Výjimečně se opatření mohou týkat i některých českých občanů se zvláštními potřebami vyžadujícími integrační podporu. (Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců, 2022, s.7) Integrace se nestará pouze o cizince. Jde o vícestranný proces. To znamená, že poskytovatelé a příjemci musí vést dialog založený na ochotě minoritní, ale i majoritní skupiny. Proto neméně důležitou cílovou skupinou jsou občané České republiky. Cizinci,

na které se koncepce nevztahuje, mohou využívat Státní integrační program (SIP), který je blíže popsán v nástrojích integrační politiky.

5.2 Cíle integrační politiky

Cílem integrační politiky je podpora procesu začleňování cizinců do hostitelské společnosti. (Manuál lokální integrace [online]) Koncepce integrace cizinců se zaměřila na pět klíčových oblastí začleňování. Pro integraci dětí do škol je významnou oblastí znalost českého jazyka a vztahy mezi komunitami. Mezi další priority patří informovanost cizinců a majority. (Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců, 2022, s.7-8) Celý proces má na starosti Ministerstvo vnitra, které rozděluje různé oblasti integrace dalším ministerstvům, podle zaměření.

Integrační politika se zabývá mnoha aspekty integrace do společnosti, ale v kontextu integrace cizinců do škol má za cíl podpořit bezproblémové a vzájemně prospěšné soužití cizinců žáků, studentů a majoritní skupiny, tedy studentů a žáků z České republiky. Dále zajistit, aby cizinci měli stejná práva a příležitosti jako místní studenti. To znamená např. stejný přístup ke kvalitnímu vzdělání bez diskriminace jako mají čeští studenti.

5.3 Nástroje

Do nástrojů integrační politiky patří financování, takže různé granty, právní dokumenty v podobě zákonů, vyhlášek a různých usnesení, projekty, strategie, akční plány a osvětové kampaně na školách a sociálních sítích. (Manuál lokální integrace [online]) MŠMT poskytuje finanční podporu vzdělávacím institucím ve čtyřech programech, které jsou určeny žákům základních a středních škol. Jde např. o bezplatnou výuku žáků z třetích zemí nebo o podporu aktivit integrace cizinců. (Vzdělávání cizinců [online])

Nástrojem politiky je poradenství pro cizince i pro pedagogy a asistenty, kteří pracují s dětmi s odlišným mateřským jazykem. V České republice funguje např. portál Inkluzivní škola na podporu všem stranám podílejících se na integraci do škol. (Meta [online]) Portál spravuje organizace Meta za finanční podpory MŠMT. Metodická

doporučení, opatření, informace o bezplatné výuce českého jazyka, dotační výzvy a další informace nalezneme na webových stránkách MŠMT. (MŠMT [online])

Při vzdělávání dětí cizinců je na prvním místě výuka českého jazyka a podpora integrace do naší společnosti. Pro děti cizince má často nedostatečná znalost češtiny negativní dopad na jejich školní výsledky. Pro žáky základních škol to znamená nižší možnost dalšího vzdělávání a omezené uplatnění na trhu práce (Vzdělávání cizinců [online]) a nejen to. Děti jsou omezené v navazování vztahů ve třídě a neznalost jazyka tak ovlivní celý proces začleňování. Proto MŠMT navrhuje opatření týkající se integrace dětí cizinců do škol a jejich vzdělávání. To je zajištění metodické podpory pro děti a žáky od mateřské po střední školu. Pak např. financování vzdělávacích programů, zajištění překladů, tlumočnicků a adaptačních koordinátorů pro děti, komunikace mezi školou a rodiči, podpora integračních aktivit pro děti cizince a jejich rodiny. Dalším návrhem je podpora pedagogických pracovníků, kteří se věnují cizincům. Představit jim nabídku vzdělávacích programů a metodik, zajistit konzultace a aktualizovat informační portál podpory pedagogických pracovníků vzdělávajících děti/žáky cizince. (Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců, 2022, s.8-9)

Dalším nástrojem integrační politiky je např. Státní integrační program (dále jen SIP), který má na starosti azylanty a osoby požívající doplňkovou ochranu. Mezi hlavní zakázky programu patří zlepšení znalosti českého jazyka a nalezení bydlení. (§68, zák. č. 325/1999 Sb.) Takže v rámci vzdělávání zajišťují doplňkové jazykové kurzy, ověřují platnost certifikátů o dosaženém vzdělání, zprostředkovávají doučování, pomáhají s registrací dětí do mateřských, základních nebo středních škol a sjednávají dětem volnočasové kroužky a jiné aktivity. (SIP [online]) Formou bezplatného jazykového kurzu pomoc poskytuje MŠMT (§68, zák. č.325 Sb.), jinak program zajišťuje Ministerstvo vnitra. Státní integrační program se nevztahuje na ukrajinské děti, které přišly do České republiky z důvodu invaze Ruské federace na Ukrajinu.

5.4 Aktéři

Aktéry integrační politiky si představíme na konkrétním příkladu Biskupského gymnázia ve Žďáru nad Sázavou. Nejprve začneme integrací cizinců, kterou má na starosti Ministerstvo vnitra. Zástupcem vlády v oblasti školství a aktérem na reformní úrovni je

MŠMT. Ministerstvo sice není nutně zřizovatelem většiny škol, ale i tak rozhoduje, která vzdělávací instituce bude do sítě škol zařazena. Tím ministerstvo ovlivňuje vzdělávací nabídku. (Krebs, 2015, s. 477) Zřizovatelem Biskupského gymnázia není ministerstvo, ani biskupství, ale Náboženské společenství Adolpha Kolpinga. Dalšími aktéry jsou ředitel školy, pedagogové, asistenti, spolužáci a neposledně cizinci a jejich rodiny.

6 Legislativa

V rámci legislativního kontextu si uvedeme konkrétní právní dokumenty, o které se můžeme při řešení integrace cizinců do škol opírat. Vysvětlíme si, jaká práva mají příjemci pomoci, a která poskytovatelé pomoci.

6.1 Práva a povinnosti příjemců pomoci

Obecně jsou příjemci pomoci, při začleňování cizinců do školství, cizinci. Pojem cizinec jsme si představovali již ve vymezení pojmů. V našem případě jsou příjemci pomoci ukrajinské děti, které nehovoří česky a nastoupily na českých škol. Téma integrace cizinců do školství bych odkázala na Listinu základních práv a svobod, konkrétně na hlavu 4, článek 33. Hovoří o tom, že právo na vzdělání má každý. Podmínky plnění povinné školní docházky upravuje stát. (LZPS, čl.33) Cizinci mají tedy stejné právo na vzdělání jako čeští občané.

Asi nejdůležitějším zákonem upravující vzdělávání v České republice je školský zákon. § 16 popisuje podporu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Pro žáky a studenty cizince jde o tlumočení, poradenství a třeba o úpravu podmínek během přijímacích zkoušek. (§16, zák. č.561/2004 Sb.) Např. na základě žádosti může být ukrajinským žákům prominuta zkouška z českého jazyka během přijímacího řízení na střední školu.

Ukrajinské děti, které přišly do České republiky následkem invaze Ruské federace na Ukrajinu, patří mezi osoby požívající doplňkovou ochranu, podle Školského zákona mají přístup ke vzdělání od základního vzdělávání, přes umělecké vzdělávání po vyšší odborné vzdělávání. Součástí přijetí na školy je i bezplatná jazyková výuka s přizpůsobením na specifické potřeby jedinců. (§20, zák.č.561/2004 Sb.) Dále povinná školní docházka se vztahuje nejen na české občany, ale i na osoby, které na území České republiky pobývají déle než 90 dnů. (§36, odst.2, zák.č.561/2004, Sb.)

V oblasti mezinárodního práva se integraci cizinců do škol vztahuje Úmluva o právech dítěte v článku 28. Cílem vzdělávání dětí, na základě rovných možností, je

bezplatné a povinné základní vzdělání, informovanost a poradenství v oblasti vzdělávání, dostupné a přijatelné střední vzdělání a další. (Sdělení č.104/1991 Sb., čl.28)

Úmluvu o právech dítěte, která byla podepsána Evropskou unií v roce 1991, definuje, kdo je podle úmluvy dítětem. Je to každá lidská bytost, která nedosáhla osmnácti let, pokud dítě nenabýlo zletilosti dříve. (Sdělení č.104/1991 Sb., čl.1)

6.2 Práva a povinnosti poskytovatelů pomoci

Poskytovateli pomoci jsou vzdělávací zařízení a pedagogové. Podle školského zákona rozvíjí školy a další vzdělávací instituce, nadání svých žáků a studentů. (§17, odst.1, zák. č. 561/2004 Sb.) Školy by měly zajistit podpůrná opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Součástí podpory je třeba poradenství, úprava podmínek pro přijetí na školu, vzdělávání podle individuálního plánu apod. (§16, odst.1-2, zák. č.561/2004 Sb.)

Zákon zmiňuje práva a povinnosti pedagogů, kdy mají právo na vytváření bezpečných podmínek pro výkon jejich činnosti, ochranu před fyzickým a psychickým násilím ze strany osob, které jsou v kontaktu s učiteli. Mezi povinnosti patří dodržovat zásady a cíle vzdělávání, chránit své žáky, hájit a respektovat jejich práva a přistupovat zodpovědně k výuce. (§22a, §22b, zák. č.561/2004 Sb.) Zde se prolínají zájmy obou stran integrace, tedy příjemců a poskytovatelů pomoci.

7 Analýza potřebnosti



Obrázek 1: Problem tree

7.1 Příčiny problému a jeho důsledky

Hlavním problémem, se kterým se školy dnes setkávají, je příchod ukrajinských dětí do škol. Podstatné je dodat, že děti nemluví česky. Přítomnost ukrajinských žáků je velkou zátěží pro školy, i když v ideálním případě by se tento problém do budoucna jako zátěž brát nemusel.

Mezi příčiny problému patří na prvním místě válka na Ukrajině a solidarita českých obyvatel a vlády vůči uprchlíků po vypuknutí války v jejich zemi. Dnes už ale soucit postupně opadá. Další příčinou je příchod za účelem shledání rodiny. Již před uprchlickou vlnou z Ukrajiny byla ukrajinská národnostní menšina největší v České republice. (Šišková, 2001, s.89) Proto se mnoho rodin vydalo za svými příbuznými. Navíc je z geografického hlediska Česká republika blíže k Ukrajině než třeba Velká Británie nebo Francie.

Důsledky jsou pak takové, že škola není na přijetí žáků s odlišným mateřským jazykem připravená. Jak jsem již zmínila zprávu České školní inspekce v etické části práce, že školy nemají dostatečnou kapacitu, ať personální nebo prostorovou, aby byly schopné přijmout velké množství žáků najednou. Učitelé jsou pak ještě více vytížení než doposud. Školy pak vyžadují větší podporu od státu. Podporu mohou zajistit i příslušné neziskové organizace. Stát může školu podržet prostřednictvím finanční podpory, protože je integrace zátěží i pro rozpočet školní. Pro pedagogy je přijetí ukrajinských dětí výzvou po vzdělávací stránce, protože jsou nedostatečně vzdělaní v oblasti interkulturního vzdělávání a práci v multikulturním prostředí. Pro ukrajinské děti je největším problémem asi jazyková bariéra.

7.2 Příklady řešení (ČR nebo v zahraničí)

Možným řešením pro školu je zavedení buddy programu, kdy slouží jako nástroj integrace cizinců do škol. V České republice je spíše využíván na univerzitách v rámci Erasmu. S buddym ale pracují i na Gymnáziu J. Blahoslava v Ivančicích a mimoškolní buddies fungují např. v Praze a v Brně pod ochranou organizací LATA, HESTIA nebo NESEHNUTÍ. Na Slovensku vzniká vrstevnická podpora ukrajinských žáků a studentů pod záštitou Národního inštitútu vzdelávania a mládeže. Buddy program by mohl mít na

Biskupském gymnáziu ve Žďáru nad Sázavou velký úspěch, protože škola již má podobné zkušenosti v rámci projektu, kdy studenti byli buddies pro děti s mentálním postižením ze sprátelené školy. (Inkluzivní škola [online])

Mezi zajímavé zkušenosti ze zahraničí si uvedeme příklad dvojjazyčné výuky. Dvojjazyčná výuka se využívá např. v USA a dělí se na tři typy. Prvním typem je přechodná dvojjazyčná výuka. Většina výuky probíhá v angličtině. Mateřský jazyk slouží pouze jako podpora, pokud cizinec nestačí ostatním ve třídě.

Druhý typ je rozvíjející dvojjazyčná výuka. Důraz se dává na to, aby student plynule ovládal jazyk mateřský i anglický. Výuka probíhá do jisté míry v mateřském jazyce, i když má žák pokročilou úroveň angličtiny.

Třetí typ má podobu dvojité dvojjazyčné výuky. Výuka je rozdělená na dvě poloviny. První část je například ve francouzském jazyce a druhá polovina v angličtině. Z výuky tak po jazykové stránce těží skupina cizinců i majoritní skupina. O efektivnosti těchto metod se do dnes diskutuje. (Inkluzivní škola [online])

7.3 Počet

Celkem ve školním roce 2021/2022 docházelo do škol od mateřských po střední asi 52 699 dětí cizinců. Je to číslo určující počet cizinců před uprchlickou vlnou z Ukrajiny. Na začátku školního roku 2022/2023 se počet zvýšil o 67 316 s rostoucím počtem ukrajinských dětí. Čísla se stále mění, protože nové děti přichází, ale některé se společně se svými rodinami vrací zpět na Ukrajinu. Ve Žďáru nad Sázavou jsou čísla skoro zanedbatelná v porovnání s celkovým počtem v České republice. Na základní škole Palachova, která má největší počet ukrajinských dětí v celém městě, je asi 50 ukrajinských žáků.

7.4 Specifika cílové skupiny

Cílové skupiny jsou dvě. Příjemci a poskytovatelé pomoci. Každá skupina má zcela jiné potřeby a nároky. Když se zaměříme na Biskupské gymnázium ve Žďáru nad Sázavou, tak specifikace cílové skupiny příjemců pomoci je potřeba zlepšení se v českém jazyce,

začlenění se do kolektivu třídy, navázání a vytvoření přátelských vztahů, úspěch ve škole, náplň volného času apod.

Poskytovatelem pomoci je v tomto případně škola prostřednictvím ředitele, učitelů, dalších zaměstnanců a českých studentů. Poskytovatelem může být do budoucna i spřátelená škola nebo nezisková organizace, která bude pomáhat škole se zavedením nového systému skrze sdílení zkušeností atd.

Je důležité, aby tyto dvě skupiny spolupracovaly a mohly dosáhnout společných cílů. Komunikace mezi příjemci pomoci a poskytovateli pomoci je klíčová pro úspěšnou integraci cizinců do škol a do společnosti obecně.

7.5 Metody získání dat a vyhodnocení výchozího stavu

Většinu dat jsem čerpala z osobních rozhovorů a stáží, kterých jsem se zúčastnila po dobu studia sociální a humanitární práce. Mapování situace jsem dělala v podobě osobních rozhovorů. Na Biskupském gymnáziu ve Žďáru nad Sázavou byla mou kontaktní osobou Mgr. Klára Prokopová, metodička prevence a na základní škole Palachova ve Žďáru nad Sázavou zástupkyně ředitele a výchovná poradkyně Mgr. Ivona Králová. Informace jsem čerpala na stránkách Inkluzivní škola, Meta, Ministerstva školství, Ministerstva vnitra a Ministerstva práce a sociálních věcí apod.

7.6 Stakeholders

Mezi stakeholdery patří jako zástupci vlády Ministerstvo vnitra a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dále to jsou zřizovatelé škol. Zřizovatelem základní školy Palachova je město Žďár nad Sázavou a zřizovatelem Biskupského gymnázia je Náboženské společenství Adolpha Kolpinga. Stakeholdery jsou i osoby, takže ředitelé a celé vedení škol, učitelé, výchovní poradci, metodikové prevence, školní psychologové a ostatní žáci a studenti škol. Na straně příjemců pomoci, tedy ukrajinských dětí, to jsou jejich rodiny a komunita.

8 Cíl projektu

Cíl – Zavedení Buddy programu na Biskupském gymnáziu ve Žďáru nad Sázavou

8.1 SMART

Specifický (specific):

- Buddy program na Biskupském gymnáziu ve Žďáru nad Sázavou.

Měřitelný (measurable):

- Vyškolí se koordinátor, který bude patronem programu
- Vyškolí se dostatek českých studentů, aby každý ukrajinský měl přiděleného svého buddyho
- Proběhne osvěta na škole v každé třídě
- Budou vytvořeny metodické materiály

Dosažitelný (achievable):

- Buddy program bude zaveden do konce prvního pololetí

Relevantní (relevant):

- Buddy program bude přínosný pro studenty

Časově ohraničený (time-bound):

- Zavádění programu v průběhu prvního pololetí

9 Analýza potřeb

9.1 Popis cílových skupin

Přímou cílovou skupinou, která má prospěch z klíčových aktivit, patří žáci, hlásící se na osmileté gymnázium. Do nepřímé cílové skupiny patří škola, koordinátor, buddies, ostatní spolužáci a rodiče ukrajinských dětí. Nepřímá cílová skupina má užitek z realizace projektu nebo až následně.

9.2 Analýza potřeb cílových skupin

Přímá cílová skupina – Při začleňování ukrajinských žáků do školy se setkáváme s řadou potřeb, které je třeba brát v úvahu, aby byl tento proces co nejúspěšnější a pro žáky co nejméně stresující.

Jazyková bariéra je jedním z hlavních faktorů toho, že děti mají potíže ve škole. Je důležité poskytnout jim podporu v oblasti jazykového vzdělávání a prostor pro běžnou konverzaci v češtině s ostatními dětmi a učiteli. Ukrajinské děti se mohou setkat s kulturními rozdíly. Učitelé by měli být citliví na kulturní odlišnosti a respektovat a podporovat kulturní rozmanitost.

V neposlední řadě bychom měli nabídnout podporu v oblasti sociální adaptace. Skrze Buddy program jim pomůžeme najít nové přátele a zapojit se do místního společenství, aby se mohli cítit součástí školy a mohli se přizpůsobit novému prostředí, aby děti zažívaly pocit patření.

Celkově lze tedy shrnout, že integrace ukrajinských dětí do české školy vyžaduje podporu v oblasti jazykového vzdělávání, kulturních rozdílů a sociálního začlenění.

Nepřímá cílová skupina – **Potřeby** školy je pohoda učitelů, aby nebyli příliš přetížení, proto je využití Buddy programu příjemným řešením, kdy se velká část zodpovědnosti předá samotným studentům. Škola potřebuje podporu ze strany jiné školy se zkušenostmi se začleňováním cizinců nebo organizaci, která se stará o integraci cizinců do škol, jako je například Meta, o.p.s.

Pro koordinátora je klíčová důvěra školy při vykonávání jeho funkce. S potřebnými schopnostmi by měl podporovat buddies, kteří jsou nejvíce v přímém kontaktu s ukrajinskými žáky. Další potřebou pro buddies je jasnost a srozumitelnost pravidel a zadání práce.

9.3 Předpokládaný počet a logika jeho odhadu

Předpokládaný počet - 2 ukrajínští žáci se hlásí 8leté gymnázium. Situace se každý den může proměňovat podle počtu stále přicházejících a odcházejících uprchlíků z Ukrajiny.

Logika odhadu – Škola ověřila podle počtu podaných přihlášek na Biskupské gymnázium ve Žďáru nad Sázavou.

10 Klíčové aktivity

Klíčové aktivity jsou rozděleny podle výstupů projektu. Každý výstup obsahuje minimálně jednu klíčovou aktivitu.

Výstup 1 (V1) - Vyškolený koordinátor

- Aktivita 1: Nábor koordinátora
- Aktivita 2: Výběr koordinátora
- Aktivita 3: Školení koordinátora

Výstup 2 (V2) - Vyškolení buddies

- Aktivita 1: Nábor buddies
- Aktivita 2: Výběr buddies
- Aktivita 3: Školení buddies

Výstup 3 (V3) - Osvěta na škole

- Aktivita 1: Workshopy (projektový den)

Výstup 4 (V4) - Vytvoření metodiky Buddy programu

- Aktivita 1: Stanovení pravidel programu
- Aktivita 2: Vytvoření harmonogramu
- Aktivita 3: Průvodce Buddy programem

10.1 Podrobný popis klíčových aktivit

V1 Vyškolený koordinátor

Aktivita 1: Nábor koordinátora – Vyhlášení výběrového řízení na pozici koordinátora Buddy programu. Bude zveřejněno na vhodných platformách a mezi dosavadní zaměstnance školy. Uchazeči budou požádáni o podání životopisu a motivačního dopisu. Podle počtu přihlášených uchazečů se stanoví datum výběrového řízení. Vybrání adepti,

splňující podmínky postupu k osobnímu pohovoru, obdrží pozvánku. Hlavní část výběrového řízení bude tedy v podobě osobního pohovoru.

Aktivita 2: Výběr koordinátora – Kandidáti budou posuzováni na základě předem definovaných kritérií, jako jsou například zkušenosti v organizaci podobných programů, zkušenosti ze školního prostředí, schopnost týmové spolupráce, komunikační dovednosti atd.

Aktivita 3: Školení koordinátora – Vybraný koordinátor absolvuje školení v oblasti interkulturní práce. Dozví se, jaké kompetence potřebuje k efektivní koordinaci Buddy programu. Školení či kurz mohl koordinátor již v minulosti absolvovat. Pokud ne, tak bude školení zprostředkováno školou.

V2 Vyškolení buddies

Aktivita 1: Nábor buddies – Nábor buddies bude probíhat v podobě osobního oslovení starších žáků nebo studentů tak, že pověřená osoba nebo pověřené osoby představí program včetně nástinu nejpravděpodobnější podoby celého programu. Budoucí potenciační buddies se dozví, jaké povinnosti a výhody by pro ně, při zapojení se do programu, vyplývaly. Reklamu na program Buddy lze provádět například i pomocí plakátů ve škole.

Aktivita 2: Výběr buddies – Při výběru buddies bude brán zřetel na vhodnost adeptů pro plnění dané role. Součástí výběru je osobní pohovor s kandidáty, během kterého se bude komise ptát na jejich motivaci pro účast v programu, očekávání a nápady, které by chtěli programu přinést. Důraz se při výběru buddies dává zájmy uchazečů v porovnání s osobními zájmy ukrajinských studentů.

Aktivita 3: Školení buddies – Školení buddies bude probíhat v podobě školení nebo kurzu na téma interkulturní kompetence a dobrovolnictví v multikulturním prostředí. Součástí školení bude podrobné představení povinností buddies, s jakými možnými riziky se mohou setkat, jak se s nimi vyrovnat apod.

V3 Osvěta na škole

Aktivita 1: Workshopy (projektový den) - Cílem aktivity workshopy (projektový den), je zvýšit informovanost studentů. Je důležité, aby měli studenti povědomí o migraci, kulturní rozmanitosti, programu Buddy atd. Proto se v rámci osvěty zaměříme na podporu otevřenosti studentů, jejich názorů a respektování názorů druhých. Součástí workshopů může být například interkulturní komunikace a porozumění, kde by se studenti naučili, jak efektivně komunikovat s lidmi z různých kultur.

V4 Vytvoření metodických materiálů Buddy programu

Aktivita 1: Stanovení pravidel programu – Jde o soupis jasných pravidel, které by měly být jasně definované a závazné pro všechny zúčastněné strany. Je důležité zajistit, aby systém nebyl příliš náročný pro české studenty. Mezi příklady pravidel může patřit například požadavek na setkání buddy a cizince minimálně jednou týdně (nikoliv každý druhý den) a podobně.

Aktivita 2: Vytvoření harmonogramu – Aktivita se zaměřuje na vytvoření časového harmonogramu, ve kterém budou popsány všechny aktivity realizované v průběhu programu. Cílem je mít jasný přehled o jednotlivých aktivitách, kdy se budou konat a jaké jsou jejich cíle. Harmonogram může obsahovat například školení buddy, první setkání s cizincem, plánování aktivit, průběžnou evaluaci a další aktivity.

Aktivita 3: Průvodce Buddy programem – Průvodce Buddy programem bude praktická příručka speciálně pro buddies, kde bude soupis cílů Buddy programu. Dále soubor pravidel, povinností pro buddies, inspirace pro vytváření aktivit s Ukrajinci apod. Průvodce by měl především sloužit jako podpora buddies.

10.2 Harmonogram

V1

Aktivita 1: Nábor koordinátora 28.08.2023 - 29.09.2023

Aktivita 2: Výběh koordinátora 02.10.2023 - 13.10.2023

Aktivita 3: Školení koordinátora 23.10.2023 - 27.10.2023

V2

Aktivita 1: Nábor buddies 15.11.2023 - 15.12.2023

Aktivita 2: Výběr buddies 11.12.2023 - 10.01.2024

Aktivita 3: Školení buddies 22.01.2024 - 26.01.2024

V3

Aktivita 1: Workshopy (projektový den) 11.09.2023 - 13.10.2023

V4

Aktivita 1: Stanovení pravidel programu 30.10.2023 - 10.11.2023

Aktivita 2: Vytvoření harmonogramu 13.11.2023 - 01.12.2023

Aktivita 3: Průvodce Buddy programem 13.11.2023 - 12.01.2024

10.3 Vazba na výsledky a výstupy

V1

Aktivita 1: Nábor koordinátora – Nábor koordinátora je klíčovou aktivitou pro získání vhodného kandidáta, který má potenciál stát se vyškoleným koordinátorem. Výsledkem této aktivity je výběr potenciálních kandidátů na pozici koordinátora.

Aktivita 2: Výběr koordinátora – Aktivita 2 má za výsledek výběr jednoho nejvhodnějšího kandidáta z těch, kteří se zúčastnili výběrového řízení.

Aktivita 3: Školení koordinátora – Školení připravuje koordinátora na plnění jeho role a zajišťuje, že bude mít potřebné znalosti a dovednosti pro úspěšné plnění svých povinností. Výsledkem této aktivity je vyškolený koordinátor, který je připraven na svou roli v projektu.

V2

Aktivita 1: Nábor buddies – Nábor buddies spočívá v hledání a oslovování potenciálních kandidátů na pozici buddy. Výsledkem této aktivity je seznam potenciálních kandidátů na pozici buddy.

Aktivita 2: Výběr buddies – Při výběru buddies hledáme, podobně jako u koordinátorů, nejvhodnější kandidáty z těch, kteří se přihlásili jako dobrovolníci. Výsledkem jsou zatím nevyškolení buddies.

Aktivita 3: Školení buddies – Školení buddies připravuje na jejich dobrovolnickou činnost a vyučuje je potřebným dovednostem a znalostem. Výsledkem této aktivity jsou vyškolení buddies, kteří jsou připraveni na svou roli v projektu.

V3

Aktivita 1: Workshopy (projektový den) – Workshopy jsou aktivitou zaměřenou na organizaci a realizaci osvěty na škole. Cílem osvěty je zvýšit povědomí studentů na škole v oblasti migrace, integrace a neposledně Buddy programu. Výsledkem by měla být zvýšená informovanost a zájem studentů o dané téma.

V4

Aktivita 1: Vytvoření pravidel programu – Výsledkem této aktivity by měla být sestavená metodika pro Buddy program.

Aktivita 2: Vytvoření harmonogramu – Vytvoření harmonogramu zahrnuje setkání mezi buddy a studenty a stanovení dat, kdy se setkání budou konat. Výsledkem této aktivity by měl být hotový harmonogram Buddy programu.

Aktivita 3: Průvodce Buddy programem – Výsledkem průvodce Buddy programem by měl být metodický materiál pro buddies, který bude obsahovat informace o cílech programu, o tom, jak bude program probíhat, o očekáváních vůči buddy, o zodpovědnostech a další užitečné informace.

10.4 Vazba na indikátory

V1

Aktivita 1: Nábor koordinátora

Indikátor: Počet přihlášených uchazečů

Indikátor může pomoci měřit úspěšnost aktivity náboru koordinátora.

Aktivita 2: Výběr koordinátora

Indikátor: Zaměstnání koordinátora

Indikátor může ukázat úspěšnost při výběru vhodného koordinátora.

Aktivita 3: Školení koordinátora

Indikátor: Absolvování školení

Indikátor nám pomůže sledovat, jestli se koordinátor zúčastnil školení.

V2

Aktivita 1: Nábor buddies

Indikátor: Počet přihlášených uchazečů

Indikátor ukáže, jak úspěšně byl prováděn nábor buddies v porovnání s počtem ukrajinských studentů na škole.

Aktivita 2: Výběr buddies

Indikátor: Zvolení nejvhodnějších adeptů

Indikátor znázorní úspěšnost výběru buddies, jehož součástí byly specifické požadavky.

Aktivita 3: Školení buddies

Indikátor: Absolvování školení

Indikátor nám pomáhá pozorovat, jestli se buddies zúčastnili školení.

V3

Aktivita 1: Workshopy (projektový den)

Indikátor: Realizace workshopů (projektového dne)

Indikátor ukazuje, jestli workshopy na Biskupském gymnáziu vůbec proběhly.

V4

Aktivita 1: Stanovení pravidel programu

Indikátor: Soubor pravidel

Indikátor představuje souhrn pravidel, která byla vytvořena jako jeden z metodických materiálů Buddy programu.

Aktivita 2: Vytvoření harmonogramu

Indikátor: Ganttův diagram

Ganttův diagram dokazuje, že byl harmonogram Buddy programu opravdu vytvořen.

Aktivita 3: Průvodce Buddy programem

Indikátor: Praktická příručka pro buddies

Indikátor je výsledkem podpory buddies, pro které bude příručka vytvořena, aby maximálně usnadnila a ujasnila jejich práci.

11 Indikátory splnění klíčových aktivit

Jasně definované, ověřitelné (včetně popisu ověření, pokud není z charakteru indikátoru jasné)

V1

Aktivita 1: Nábor koordinátora

Indikátor: Počet přihlášených uchazečů

Pokud je vysoký počet přihlášených uchazečů, může to naznačovat, že byla použita účinná strategie náboru a že je zájem o pozici koordinátora. Počet uchazečů si můžeme ověřit podle počtu přijatých životopisů a motivačních dopisů.

Aktivita 2: Výběr koordinátora

Indikátor: Zaměstnání koordinátora

Indikátor ukazuje, jestli byl vybrán vhodný kandidát, který se následně stal koordinátorem. Může to znamenat, že výběrové řízení bylo úspěšné. Ověříme podle podepsané pracovní smlouvy.

Aktivita 3: Školení koordinátora

Indikátor: Absolvování školení

V případě, že koordinátor absolvuje školení, můžeme se domnívat, že školení bylo účinné a koordinátor získal potřebné dovednosti a znalosti pro plnění svých povinností. Ověřit můžeme předložením certifikátu o absolvování školení.

V2

Aktivita 1: Nábor buddies

Indikátor: Počet přihlášených uchazečů

Když je vysoký počet zájemců o roli buddies, můžeme předpokládat, že byl nábor úspěšný a bude velká nabídka při výběru vhodných buddies pro ukrajinské studenty. Ověřit můžeme v seznamu zapsaných uchazečů.

Aktivita 2: Výběr buddies

Indikátor: Zvolení nejvhodnějších adeptů

Mezi zvolené adepty řadíme osoby, které odpovídaly nejen požadavkům pro funkci buddyho, ale vyhovovaly preferencím ukrajinských studentů. Ověříme zápisem hodnocení.

Aktivita 3: Školení buddies

Indikátor: Absolvování školení

V případě, že buddies absolvují školení, můžeme se domnívat, že školení bylo účinné a buddies získali potřebné dovednosti a znalosti pro plnění svých povinností. Ověřit můžeme předložením certifikátů o absolvování školení.

V3

Aktivita 1: Workshopy (projektový den)

Indikátor: Realizace workshopů (projektového dne)

Po absolvování workshopů předpokládáme, že budou žáci více informováni a otevření citlivým tématům. Realizace workshopů se dá ověřit skrze fotografické záznamy z projektového dne.

V4

Aktivita 1: Stanovení pravidel programu

Indikátor: Soubor pravidel

Soubor pravidel poskytuje strukturu a jasnost ohledně toho, co se od studentů v Buddy programu očekává. Pravidla mohou přispět k minimalizaci rizik a úspěšnému průběhu. Mezi zdroje ověření patří textový dokument, kde všechna pravidla nalezneme.

Aktivita 2: Vytvoření harmonogramu

Indikátor: Ganttův diagram

Ganttův diagram je jeden z prostředků, jak znázornit graficky harmonogram a zároveň bude vytvořený diagram zdrojem ověření, že k vytvoření harmonogramu opravdu došlo.

Aktivita 3: Průvodce Buddy programem

Indikátor: Praktická příručka pro buddies

Praktická příručka je textový dokument vytvořený pro buddies. Vyhotovení dokumentu potvrzuje, že v rámci přípravy byl vytvořen průvodce pro jasnost informací, případné rady pro vykonávání služby jako buddy apod.

12 Terénní průzkum

V souvislosti provedení terénního průzkumu na potvrzení analýzy jsem navštívila dvě školy ve Žďáru nad Sázavou. Na základní škole Palachova ve Žďáru nad Sázavou mají zkušenosti s přijetím ukrajinských žáků a postupně si v průběhu roku vybudovali funkční systém. Na Biskupském gymnáziu ve Žďáru nad Sázavou zatím zkušenosti s ukrajinskými žáky nemají, ale uvítali by systém, který by byl pro školu nápomocný při začleňování ukrajinských dětí do školy.

Základní škola Palachova ve Žďáru nad Sázavou

Kontaktní osoba: Mgr. Ivona Králová, zástupkyně ředitele a výchovná poradkyně

Hlavní zjištění

Na základě poskytnutých informací jsem zjistila, že na základní škole Palachova se vyučuje čeština jako druhý jazyk pro ukrajinské žáky. Tento předmět mají žáci ve výuce pět hodin týdně a vyučují se na prvním i druhém stupni základní školy. Celkem na této škole studuje přibližně 50 ukrajinských žáků. Podle informací školy se většina rodičů ukrajinských žáků vyjádřila, že chtějí zůstat v České republice. Z toho vyplývá, že jde ve většině případech o dlouhodobou integraci.

Pro snadnější komunikaci s žáky funguje na škole ukrajinská asistentka pedagoga a ukrajinská psycholožka. Tyto osoby pomáhají žákům překonávat traumata, potíže ve škole a jazykovou bariéru, která je problémem hlavně na prvním stupni základní školy. Děti služby plně využívají.

Na začátku, po příchodu většiny ukrajinských žáků, se učitelé s dětmi domlouvali rusky nebo anglicky. V tlumočení pomáhaly velmi ukrajinské děti s českým občanstvím. Náhodou se podařilo, že v každé třídě, s novými ukrajinskými žáky, byl nejméně jeden česky mluvící Ukrajinec. Ke komunikaci učitelé a žáci využívali i překladače na mobilních telefonech.

V rámci přijímacích zkoušek na střední školy požaduje základní škola Palachova od středních škol upuštění od zkoušky z českého jazyka. Tento krok umožňuje ukrajinským žákům snadnější přístup na střední školy.

Finanční podpora základní školy Palachova je dostatečná, většina finanční podpory pochází z kraje a města Žďár nad Sázavou. Na škole není problém s integrací ukrajinských žáků do kolektivu, z počátku při začleňování velmi pomáhaly ukrajinské děti s českým občanstvím.

Pro ukrajinské žáky je na škole k dispozici doučování, pokud potřebují větší podporu při zvládnutí vyučované látky. Učitelé se také mohou účastnit online školení, která jsou dobrovolná. Na závěr se dá shrnout, že škola si vybudovala fungující systém pro začleňování do běžného chodu školy.

Biskupské gymnázium ve Žďáru nad Sázavou

Kontaktní osoba: Mgr. Klára Prokopová, metodička prevence

Hlavní zjištění

Škola doposud neměla žádné ukrajinské žáky, ale nyní se hlásí dvě ukrajinské děti na osmileté gymnázium. Škola má zkušenosti s podobnými projekty Buddy programu přes program DofE, kdy z řad studentů Biskupského gymnázia byli vybráni dobrovolníci, kteří trávili čas se studenty s mentálním postižením.

Pro práci s ukrajinskými studenty potřebuje škola nastavit jednoduchý a fungující systém, který doposud neexistuje. Škola by ocenila podporu jiných škol nebo organizací, které se již setkaly s podobnými výzvami, aby se škola mohla poradit a sdílet. Šlo by hlavně o výměnu zkušeností.

Přestože Biskupské gymnázium nemá s ukrajinskými studenty zkušenosti, je ochotna s nimi pracovat a pomáhat jim při začleňování do nového prostředí. Zároveň je

připravena poskytnout podporu ostatním školám, které se vypořádávají s podobnými výzvami a potřebují pomoci, například v podobě poskytnutí volnočasových buddies.

13 Management rizik

Pro management rizik je důležité, aby zúčastněné strany měli přehled o možných rizicích, které mohou při poskytování pomoci nastat, proto je součástí managementu vytvoření plánu, jak těmto rizikům předcházet, případně jak se s nimi vypořádat

13.1 Identifikace předpokládaných rizik

Nedostatečný zájem studentů – Když nastane situace, že studenti nebudou dostatečně motivováni a angažováni, může program selhat. Student, kterému se nebude chtít účastnit program, není schopen kvalitně poskytovat přiměřenou pomoc a plnit tak účel programu.

Nesrozumitelnost metodických materiálů – Pokud nebudou metodické materiály dostatečně jasné a srozumitelné, může to vést k nedorozumění a neefektivnímu plnění úkolů. Realizace programu tak bude spíše chaotická než účinná.

Nevhodné párování buddies a nových studentů – Pokud nebude párování provedeno správně, mohou vztahy mezi buddym a novým studentem vyvolat spíše negativní reakce vůči celému programu. Například neshoda v zájmech nebo osobnostech, může vést k velkému napětí mezi studenty.

Jazyková bariéra – S jazykovou bariérou do jisté míry počítáme, jinak by nebyla potřeba realizace Buddy programu na škole. Před buddym stojí výzva, aby se s problémy v komunikaci a případným nedorozuměním vyrovnal. Může však nastat situace, kdy si samotný buddy neporadí s těžkou situací.

Kulturní bariéra – Když studenti pochází z různých kultur, mohou se vyskytnout problémy v porozumění a respektování rozdílů v kulturách. Některé zvyklosti a tradice, které jsou pro jednu kulturu běžné, mohou být pro jinou kulturu neznámé nebo dokonce urážlivé.

Nepřiměřené zatížení studentů – Buddy program vyžaduje angažovanost starších studentů. S postupem do vyšších ročníků přibývá množství učiva. Nastane situace, že

buddy nebude zvládat plnění svých školních povinností a zároveň vykonávat svou roli buddyho.

13.2 Návrhy preventivních opatření

Nedostatečný zájem studentů – Pro řešení nedostatečného zájmu studentů o Buddy program je možné zvýšit povědomí o programu mezi studenty a zdůraznit výhody, které jim může nabídnout jako je odměna na konci školního roku. Dále zapojit studenty do procesu tvorby programu a nechat je vymyslet nové prvky programu, které budou pro ně zajímavé a atraktivní.

Nesrozumitelnost metodických materiálů – Metodické materiály pro Buddy program by měly být srozumitelné a přístupné pro všechny zúčastněné strany. V případě, že nejsou materiály srozumitelné, může docházet k nedorozuměním a neefektivnímu plnění úkolů. V takovém případě je důležité přezkoumat materiály a případně je upravit tak, aby byly srozumitelné pro všechny zúčastněné strany, proto je důležitá flexibilita koordinátora. Hlavní je zajištění metodik, které odpovídají aktuálním potřebám a podmínkám studentů a školy.

Nevhodné párování buddies a nových studentů – Během výběru dvojic je důležité zakládat na osobních preferencích jednotlivých osob. Například zabránit tomu, aby ukrajinský žák, který má zálibu ve sportu dostal buddyho, IT odborníka. S největší pravděpodobností by nedošlo k souladu zájmů. Samozřejmě se musíme pohybovat v rámci možností, které výběr dobrovolníků nabízí.

Kvalitnímu výběru může posloužit výběrová aktivita, kdy v průběhu odpoledne se uspořádá setkání všech dobrovolníků a ukrajinských žáků, kteří se o sobě skrze různé hry a otázky budou dozvídat nové informace. Na základě této aktivity, by se každý vyjádřil, jaké má preference, a podle těchto vyjádření se vytvoří následně dvojice.

Jazyková bariéra – V případech, že buddy nezvládá pracovat s jazykovou bariérou, měli by být podpořeni koordinátorem programu, který českého studenta podpoří v překonání náročné situace. Koordinátor by měl být schopen poskytnout rady a návody

pro řešení situací, které se mohou vyskytnout při komunikaci mezi studenty a pomocí buddyho v překonání obtíží spojených s jazykovou bariérou.

Předcházet takovým situacím můžeme při důkladném výběru a přípravě buddies a vytvořením srozumitelných metodických materiálů, které budou sloužit jako průvodce pro buddies při dobrovolničení.

Kulturní bariéra – Kvalitní příprava českých studentů předchází vzniku takové bariéry. Součástí školení by tedy měla být i přednáška o ukrajinských zvyklostech, základy jejich jazyka, kulturní přehled a historická fakta významná pro ukrajinský národ. Informovanost pomáhá hlubšímu pochopení cizí kultury.

Nepřiměřené zatížení studentů – Předcházet zatížení studentů se dá pomocí stanovení limitů, jako je určení minimálního počtu hodin, které student stráví jako buddy. Je třeba zvážit, kolik času mohou studenti věnovat Buddy programu, aniž by aktivita ovlivnila jejich školní výkony. Pokud dojde k tomu, že i tak bude buddy přetížen, například během uzavírání klasifikace, je třeba zajistit, aby byl program dostatečně flexibilní, aby mohl být přizpůsoben potřebám studentů.

Pedagogové by měli mít povědomí o úsilí a angažovanosti studentů v Buddy programu a být tak schopni přizpůsobit školní povinnosti s rolí buddyho. Celkově je třeba zajistit, aby Buddy program byl pro studenty hlavně přínosem s maximalizací účinnosti a úspěšnosti celého programu.

14 Výstupy (hmatatelné a kvantifikovatelné výsledky)

Výstup 1 – Vyškolený koordinátor

Vyškolený koordinátor je odborně způsobilou osobou, která má doklad o absolvování školení a je schopna koordinovat buddy program pro ukrajinské studenty. V rámci buddy programu funguje jako patron programu a odpovědná osoba, která zastupuje školu.

Koordinátor má na starosti sestavení harmonogramu programu pro dvojice buddy a Ukrajinec. Také má na starosti vedení seznamu dvojic (prezenční listinu) a záznamy o setkávání. Koordinátor je také konzultantem pro buddy a Ukrajinského studenta, a může poskytnout pomoc a podporu při řešení problémů, které se v rámci programu vyskytnou. Koordinátor by měl také shromažďovat záznamy setkání a poskytovat zpětnou vazbu v průběhu programu.

Výstup 2 – Vyškolení buddies

Vyškolení buddies je příprava vybraných dobrovolníků, z řad studentů Biskupského gymnázia, kteří se podílejí na Buddy programu. Skrze školení chceme maximálně podpořit české studenty, aby věděli, jak se svou rolí co by buddyho nakládat a brát svůj úkol zodpovědně.

Buddy se v rámci programu se stará o ukrajinského spolužáka. Jeho úlohou je plánování aktivit a volného času s ukrajinským spolužákem a průběžně dává zpětnou vazbu koordinátorovi. Buddy by měl být také součástí společných setkání, která se organizují pro všechny studenty, kteří se podílejí na programu, aby mohli sdílet své zkušenosti a poznat nové lidi.

Buddy může získat odměnu za svou dobrovolnickou činnost, ať už v podobě finančních prostředků nebo například certifikátu. Vyškolení buddies je klíčové pro úspěšné fungování buddy programu a pro zajištění kvalitní podpory pro ukrajinské studenty.

Výstup 3 – Osvěta ve škole

Osvěta ve škole může být nápomocná v předávání základních vědomostí a otevření témat, která jsou relevantní pro současnou společnost v kontextu s příchodem ukrajinských uprchlíků do České republiky. Mezi tyto témata patří rozmanitost, integrace, migrace, uprchlíci a příchod do nové kultury, což může vést ke kulturnímu šoku.

Jednou z možností, jak osvětu uchopit je realizace projektového dne se vzdělávacími workshopy. Tímto způsobem můžeme témata probrat a zprostředkovat studentům a dát jim tak nové pohledy na svět. Mezi další témata workshopů by mohly být zahrnuty kulturní rozdíly, mezikulturní komunikace, historie migrace, práva uprchlíků a Buddy program jako způsob řešení pomoci novým ukrajinským dětem. Zároveň by bylo přínosné studentům poradit, jak se s takovými tématy vyrovnat a pracovat s nimi.

Aktivita nejen že zvýší povědomí studentů o dění v současném světě, ale také posílí jejich empatii a schopnost pracovat v multikulturním prostředí. Vzdělání je klíčem k pochopení a toleranci, navázání dialogů a prezentaci svých názorů.

Výstup 4 – Vytvoření metodických materiálů k Buddy programu

Vytvoření metodických materiálů pro Buddy program zahrnuje soupis pravidel a postupů, kterými se bude řídit průběh celého programu a jeho účastníci. Tyto materiály by měly být přehledné a srozumitelné, aby byly užitečné pro všechny zúčastněné strany. Dále je důležité, aby byly tyto materiály přizpůsobeny specifickým podmínkám a potřebám školy. Můžeme tak předcházet zbytečným organizačním zmatkům a dalším rizikům.

14.1 Výsledky (pojmenování změny a kvalitativní přínosy)

Výstup 1 – Vyškolený koordinátor

Koordinátor je zodpovědnou osobou za organizaci a hladký průběh programu. Jedním z jeho hlavních úkolů je zajistit jasnost informací pro všechny účastníky programu, aby věděli, co mají dělat a kdy. Koordinátor by měl poskytovat podporu zejména pro buddies,

kteří mají klíčovou roli v programu, ale také pro Ukrajince, kteří mohou mít někdy problémy s přizpůsobením se novému prostředí. Díky kvalitní práci koordinátora by měli být účastníci programu spokojenější a rodiče by měli být ujištěni, že se o jejich děti pečlivě stará a že jsou v bezpečí.

Výstup 2 – Vyškolení Buddies

Buddy program může pomoci studentům rozvíjet nové kompetence, jako jsou interkulturní kompetence, organizační schopnosti, jazykové a komunikační dovednosti atd. Studenti se učí přebírání zodpovědnosti. Dochází tak lepšímu pocitu z odvedené práce, že se studenti aktivně podílejí na pomoci bližnímu, což může být v souladu s křesťanskými hodnotami.

Pro ukrajinského spolužáka je důležité naplnění pocitu patření a navázání přátelských vztahů. To má pozitivní dopad na jeho integrační proces.

Výstup 3 – Osvěta na škole

Výsledkem osvěty je možná otevřenost komunity. To zahrnuje otevřené myšlení jednotlivých osob uvnitř komunity, respekt k odlišným názorům a kulturám, tolerance a práci s nepochopením. Důležitou součástí otevřené komunity je také lepší informovanost a vzájemná komunikace, což umožňuje větší porozumění a kooperaci mezi jednotlivými členy komunity. Tento přístup může vést k vytvoření prostředí, které podporuje rozmanitost, inkluzi a spolupráci.

Výstup 4 – Vytvoření metodických materiálů Buddy programu

Výsledkem vytvoření metodických materiálů je zajištění adekvátního množství kvalitních materiálů. Metodické materiály slouží k přehlednosti pravidel, povinností a rad pro všechny zúčastněné strany pomoci. Správné nastavení pravidel může předcházet přetížení studentů. Dostupnost a přístupnost materiálů by měla být pro všechny účastníky programu.

14.2 Vazby na indikátory projektu

Výstup 1: Vyškolený koordinátor

Indikátor: Výběr koordinátora

Důkladný výběr koordinátora nám pomůže určit nejadekvátnějšího adepta na danou pozici, který je dostatečně kvalifikovaný a má příslušné schopnosti k výkonu práce koordinátora. Dalším možným indikátorem a zároveň zdrojem ověření splnění výstupu je doklad o absolvování vhodného školení.

Výstup 2: Vyškolení buddies

Indikátor: Výběr buddies

Indikátor představuje výběr vhodných kandidátů na pozici buddy, podle specifických požadavků. Specifika výběru zahrnují motivaci zájemce, nápady a očekávání. Bere se zřetel i na preferenci ukrajinských studentů. Ověřit konečný výběr buddies můžeme pomocí certifikátu o absolvování školení nebo souhlasu rodičů v případě, že buddy ještě nedosáhl plnoletosti.

Výstup 3: Osvěta na škole (projektový den)

Indikátor: Příprava workshopů

Indikátor je důležitý pro úspěšnou realizaci osvěty na škole. Příprava a plánování workshopů může být v podobě projektového dne nebo součástí běžné výuky například v rámci občanské výchovy. Projekt pomáhá přispět k větší toleranci, informovanosti a porozumění v rámci školského prostředí.

Výstup 4: Vytvoření metodických materiálů Buddy programu

Indikátor: Pravidla, harmonogram, průvodce pro buddies

Indikátory jsou klíčové pro úspěšné provedení Buddy programu. Vytvoření jasných pravidel, podpůrného systému a přehledu povinností pomáhá zajištit, aby program

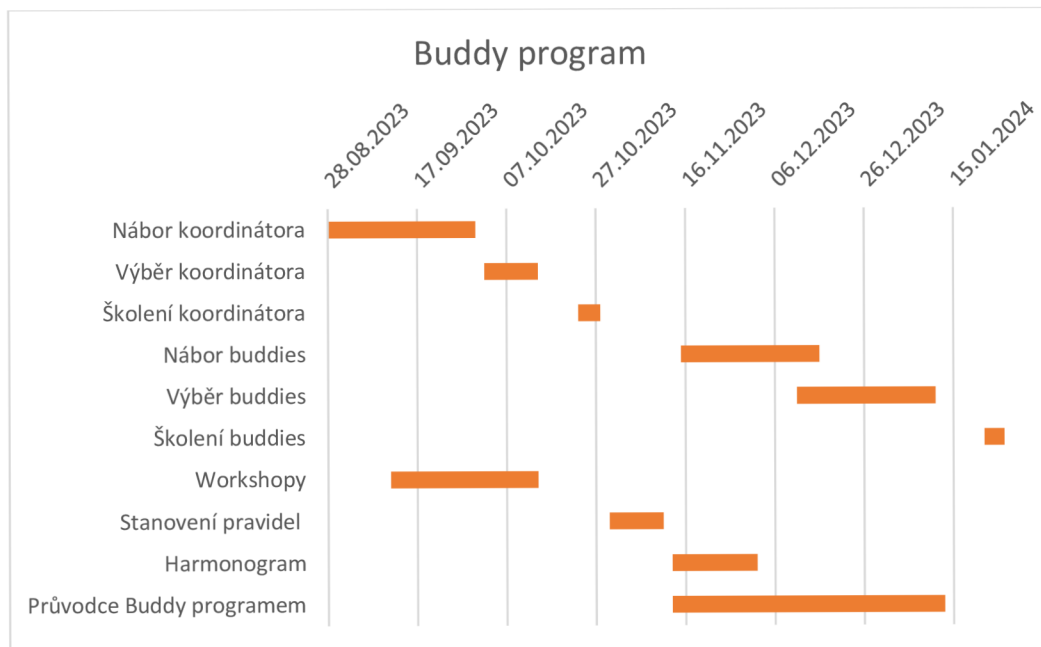
fungoval. Zvýší se tak pravděpodobnost, že studenti budou mít pozitivní zkušenost s programem a získají cenné znalosti a dovednosti nejen v oblasti interkulturní komunikace.

15 Přidaná hodnota Buddy programu

Realizace programu na škole ulehčí práci pedagogům, protože nemusí věnovat svůj volný čas studentům. Pedagogové bývají často přetížení i z běžné výuky. Pokud do procesu integrace zapojíme studenty, tak tím české studenty podpoříme v samostatnosti. Získají nové zkušenosti jako je dobrovolnictví, interkulturní kompetence a organizační dovednosti. Studenti mohou navzájem sdílet své zájmy a zkušenosti, což může vést k vytvoření pevných přátelství a podpory.

Buddy program také přispívá k posílení kultury školy. Program umožňuje novým studentům získat podporu od starších studentů, kteří jim mohou pomoci s adaptací do nového prostředí. Pro ukrajinské studenty bude Buddy program znamenat zlepšení v českém jazyce zábavnou formou. Studenti mohou trénovat své jazykové dovednosti v reálném prostředí a získat důvěru v používání nového jazyka. Zároveň bude Buddy program smysluplnou naplní volného času.

16 Harmonogram – Ganttův diagram



Graf 1: Ganttův diagram

17 Rozpočet

Výdaje	Kč
Nákupy (občerstvení, materiál)	3 560
Cestovné	1 800
Osobní náklady celkem (mzdy, odvody)	29 000
Školení, workshopy	10 570
Odměna buddies	4 000
Celkem:	48 930

Tabulka 1: Rozpočet

18 Logframe

	POPIS PROJEKTU (intervenční logika)	INDIKÁTORY (objektivně ověřitelné zdroje)	ZDROJE OVĚŘENÍ UKAZATELŮ	PŘEDPOKLADY a RIZIKA
ZÁMĚR	Efektivní integrace ukrajinských studentů do školy	Ukrajínští studenti se budou cítit bezpečně	Dotazník	x
CÍL	Zavedení Buddy programu na Biskupském gymnáziu ve Žďáru nad Sázavou do konce prvního pololetí školního roku 2023/2024	Škola má zavedený Buddy program	Prezenční listiny - důkaz, že každý Ukrajinec má svého buddyho	Koordinátor, buddies, bude buddy pro každého Ukrajince
VÝSTUPY	V1: Vyškolený koordinátor V2: Vyškolení buddies V3: Osvěta ve škole (projektový den) V4: Vytvoření metodických materiálů Buddy programu	V1: Výběr koordinátora V2: Výběr buddies V3: Příprava workshopu V4: Pravidla, harmonogram, průvodce pro buddies	V1: Absolvování školení V2: Absolvování školení V3: Realizace workshopu V4: Textové dokumenty	V1: Bude schopný koordinátor. V2: Budou schopní buddies. V3: Osvěta pomůže otevřenosti na škole. V4: Příručka bude nápomocná pro buddies
AKTIVITY	V1 Aktivita 1: Nábor koordinátora Aktivita 2: Výběr koordinátora Aktivita 3: Školení koordinátora	V1 Aktivita 1: Počet přihlášených uchazečů Aktivita 2: Zaměstnání koordinátora Aktivita 3: Absolvování školení	V1 Aktivita 1: Počet odeslaných CV Aktivita 2: Pracovní smlouva Aktivita 3: Certifikát	V1: Výběr kvalitního koordinátora.
	V2 Aktivita 1: Nábor buddies Aktivita 2: Výběr buddies Aktivita 3: Školení buddies	V2 Aktivita 1: Počet přihlášených uchazečů Aktivita 2: Zvolení nejvhodnějších adeptů Aktivita 3: Absolvování školení	V2 Aktivita 1: Seznam uchazečů Aktivita 2: Zápis hodnocení pohovorů Aktivita 3: Certifikát	V2: Výběr vhodných buddies.
	V3 Aktivita 1: Workshopy (projektový den)	V3 Aktivita 1: Realizace workshopů (projektového dne)	V3 Aktivita 1: Foto záznam	V3: Lektorům se podaří rozvinout dialog ohledně kontroverzních témat jako je např. migrace.
	V4 Aktivita 1: Stanovení pravidel programu Aktivita 2: Vytvoření harmonogramu Aktivita 3: Průvodce Buddy programem	V4 Aktivita 1: Soubor pravidel Aktivita 2: Ganttův diagram Aktivita 3: Praktická příručka pro buddies	V4 Aktivita 1: Textový dokument Aktivita 2: Ganttův diagram Aktivita 3: Příručka	V4: Metodické materiály budou nápomocné.
		Prostředky: Koordinátor, buddies, prostory, peníze, občerstvení (káva, zákusek), spolupracující škola/organizace (sdílení zkušeností atd.)	Rozpočet: Koordinátor, školení (možná zadarmo), workshopy (možná zadarmo), občerstvení, odměna buddies	Výchozí podmínky: - Ukrajinci na škole - Škola chce přijmout program

Tabulka 2: Logframe

Závěr

Hlavní problém, který jsme identifikovali, jako výzvu pro českou sociální práci ve školství, je příchod ukrajinských dětí do škol v České republice. Příčinou tohoto problému je převážně válka na Ukrajině. Dopady na české školy mělo přijetí ukrajinských dětí na školy v oblasti většího vytížení škol, učitelů a jazykové bariéry. Jedním z možných řešení je zavedení Buddy programu.

S využitím antiopresivních přístupů, interkulturní práce, integrační politiky a podpory české legislativy můžeme vytvořit přátelské prostředí nejen pro ukrajinské děti a české studenty. Důležité je, aby školy a pedagogové byli na tento proces připraveni a měli potřebné nástroje a podporu.

Projekt se tedy zabývá zavedením Buddy programu na Biskupském gymnáziu ve Žďáru nad Sázavou do konce prvního pololetí školního roku 2023/2024. Jde o vytvoření funkčního systému, který půjde do praxe v druhém pololetí stejného školního roku. Součástí projektu jsou klíčové aktivity, výstupy projektu a indikátory, které nám ukazují, jestli se průběh projektu daří nebo ne.

Každý výstup má minimálně jednu klíčovou aktivitu. V projektu se snažíme o nastavení přátelských podmínek pro buddies, aby měli podporu školy přes koordinátora, který je nejen hlavním organizátorem programu, ale taky rádcem pro buddies a odborníkem na dané téma. Pokud buddy ví, co má dělat, má k výkonu práce dobré podmínky, tak by měl být, s největší pravděpodobností, spokojený i ukrajinský mladší spolužák. Začleňování se totiž nestará pouze o jednu stranu procesu, ale pracuje jak s příjemci, tak poskytovateli pomoci.

Bibliografie

- BUDDY SYSTEM. The Buddy System. [online] [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/99ddacda-e787-4421-ad64-3f2eae2e04c/IO6_AllContents_Logo.pdf
- COX, David R. a Manohar S. PAWAR. International social work: issues, strategies, and programs. 2nd ed. Thousand Oaks, Calif.: Sage, c2013, xiii, 30 s. ISBN 978-1-4522-1748-2.
- DOHNALOVÁ, Eva. Úvod do sociální práce s migranty: problematika migrace a integrace v ES/EU a České republice. Olomouc: Caritas – Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012. ISBN 978-80-87623-02-2.
- HLADKÝ, J. Etický kodex sociálního pracovníka České republiky. [online]. 2002 [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.dchp.cz/res/archive/001/000121.pdf?seek=1561454028>
- HEALY, Lynne M. International social work: professional action in an interdependent world. New York: Oxford University Press, 2001, 314 s. ISBN 9780195124453.
- IFSW. Global Definition of Social Work. In: ifsw.org [online]. ©2023 [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>
- INEE. (2022). Education in Emergencies. In: inee.org [online]. © INEE 2022 [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://inee.org/education-in-emergencies#event-universal-declaration-of-human-rights>.
- INKLUZIVNÍ ŠKOLA. Praxe v zahraničí. In: inkluzivniskola.cz [online]. [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/praxe-v-zahranici>.
- KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. Sociální politika. Praha: Codex Bohemia, 2015. ISBN 978-80-7478-921-2.
- MATOUŠEK, Oldřich. Základy sociální práce. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.

- META. o METĚ. In: Meta-ops.eu [online]. ©2023 [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://meta-ops.eu/clanek/o-mete/>
- MIGRACE. Manuál lokální integrace. In: migrace.com [online]. © 2011–2023 [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: https://www.migrace.com/cs/regularizace/mesta-a-inkluzivni-strategie/integracni_manual
- MPSV. Vzdělávání cizinců. In: cizinci.cz [online]. © Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.cizinci.cz/vzdelavani>
- MŠMT. Vzdělávání žáků cizinců. In: msmt.cz [online]. © 2013–2023 MŠMT [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/vzdelavani-zaku-cizincu>.
- PALAŠČÁKOVÁ, Dita, ed. Formování profese interkulturní pracovník/pracovnice: zahraniční zkušenosti, praxe a vzdělávání v ČR. Praha: InBáze, 2014. ISBN 978-80-905759-0-5.
- PAQ RESEARCH. Integrace ukrajinských uprchlíků: rok poté. In: paqresearch.cz [online]. 2023. [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.paqresearch.cz/post/integrace-ukrajinskych-uprchliku-rok-pote>
- PRŮCHA, Jan. Interkulturní komunikace. Praha: Grada, 2010. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3069-1.
- RedR UK. How to use the Sphere Handbook in Ukraine. In: redr.org.uk [online]. 2023. [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.redr.org.uk/Training-Learning/Events/2023/April/How-to-use-the-Sphere-Handbook-in-Ukraine> [Citováno 25. dubna 2023].
- SPHERE. The Sphere Handbook. In: spherestandards.org [online]. © Sphere Association, 2018 [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://handbook.spherestandards.org/en/sphere/#ch001>

STÁTNÍ INTEGRAČNÍ PROGRAM. Vzdělávání. In: Integracniprogram.cz [online]. © 2023. [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.integracniprogram.cz/#>.

ŠÍŠKOVÁ, Tatjana, ed. Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.

TOMEŠ, Igor. Úvod do teorie a metodologie sociální politiky. Praha: Portál, 2010. ISBN isbn978-80-7367-680-3.

USNESENÍ VLÁDY ČR. Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu 2023. In: v Praze: USNESENÍ VLÁDY ČR. [online]. 2022, číslo 1051. [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/zakladni-dokumenty-k-integracni-politice-ke-stazeni.aspx>

ZÁKONY PRO LIDI. Sdělení č. 104/1991 Sb. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte. In: Zakonyprolidi.cz [online]. 2023 [cit.2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-104>.

ZÁKONY PRO LIDI. Zákon č. 325/1999 Sb. o azylu. In: zakonyprolidi.cz [online]. ©2010-2023 [cit.2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-325>.

ZÁKONY PRO LIDI. Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (zákon o pobytu cizinců na území ČR). In: Zakonyprolidi.cz [online]. ©2010-2023 [cit.2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326>

ZÁKONY PRO LIDI. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: Zakonyprolidi.cz [online]. ©2010-2023 [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

ZÁKONY PRO LIDI. Usnesení č. 2/1993 Sb. Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního

pořádku České republiky. In: Zakonyprolidi.cz [online]. ©2010-2023 [cit. 2023-04-24].
Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>

Seznam tabulek a grafů

Graf 1: Ganttův diagram.....	75
Tabulka 1: Rozpočet.....	77
Tabulka 2: Logframe.....	79

Seznam příloh

Obrázek 1: Problem tree	39
Obrázek 2: Rešerše EBSCO - výsledky.....	Chyba! Záložka není definována.

Přílohy

Obrátek 2: Rešerše EBSCO – výsledky

Identifikační č. hledání	Hledané termíny	Možnosti hledání	Poslední spuštění pomoci	Výsledky
S4	AB foreigners AND AB integration in schools AND AB czech republic	Rozšiřující podmínky - Hledat také v plných textech článků; Používání ekvivalentních předmětů Režimy vyhledávání - Booleovské operátory/fráze	Rozhraní - EBSCO Discovery Service Obrazovka vyhledávání - Rozšířené Databáze - Discovery Service na Univerzitě Palackého v Olomouci	15
S3	AB foreigners AND TX integration in schools AND AB czech republic	Rozšiřující podmínky - Hledat také v plných textech článků; Používání ekvivalentních předmětů Režimy vyhledávání - Booleovské operátory/fráze	Rozhraní - EBSCO Discovery Service Obrazovka vyhledávání - Rozšířené Databáze - Discovery Service na Univerzitě Palackého v Olomouci	28
S2	AB foreigners AND integration in schools AND czech republic	Rozšiřující podmínky - Hledat také v plných textech článků; Používání ekvivalentních předmětů Režimy vyhledávání - Booleovské operátory/fráze	Rozhraní - EBSCO Discovery Service Obrazovka vyhledávání - Rozšířené Databáze - Discovery Service na Univerzitě Palackého v Olomouci	43
S1	foreigners AND integration in schools AND czech republic	Rozšiřující podmínky - Hledat také v plných textech článků; Používání ekvivalentních předmětů Režimy vyhledávání - Booleovské operátory/fráze	Rozhraní - EBSCO Discovery Service Obrazovka vyhledávání - Rozšířené Databáze - Discovery Service na Univerzitě Palackého v Olomouci	2,636

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá zaváděním Buddy programu na Biskupském gymnáziu ve Žďáru nad Sázavou do konce prvního pololetí školního roku 2023/2024. Teoretická část práce se snaží představit způsoby práce s ukrajinskými studenty, zmapovat celkovou situaci na školách ve Žďáru nad Sázavou a zvážit zavedení Buddy programu jako možnost řešení integrace na školách. Druhá praktická část se zaměřuje na samotný projekt. Práce představuje podmínky pro zavedení programu na škole a projektový harmonogram. Výsledkem zavedení programu by měla být realizace Buddy programu při začleňování ukrajinských dětí do školy.

Klíčová slova:

Cizinci, integrace, školství, interkulturní práce, antiopresivní přístup, Buddy program, ukrajinští žáci

Annotation

This bachelor's thesis deals with the implementation of the Buddy Programme at the Bishop's Grammar School in Žďár nad Sázavou by the end of the first semester of the school year 2023/2024. The theoretical part of the thesis tries to introduce the ways of working with Ukrainian students, to map the overall situation at schools in Žďár nad Sázavou and to consider the implementation of the Buddy Programme as a solution for integration at schools. The second practical part focuses on the project itself. The thesis presents the conditions for the introduction of the programme at the school and the project timetable. The introduction of the programme should result in the implementation of the Buddy Programme in the integration of Ukrainian children in school.

Keywords:

Foreigners, integration, school system, intercultural work, anti-oppressive approach, Buddy program, Ukrainian students